

שנים מקרא ואחד תרגום

עם פירוש רש"י

פרשת וינצא

י ויצא יעקב מבאר שבע ויבך זרנה: ויצא יעקב מבאר שבע ויבך
זרנה: ונפק יעקב מבארא דשבע ואזל לחרין:

[י] ויצא יעקב. על ידי שזכיל שרעות צנות כנען צעיני יחך אציו הלך עשו אל ישמעאל, הפסיק הענין צפרשתו של יעקב, וכתיב וירא עשו כי צרך וגו', ומשמח, חזר לענין הראשון: ויצא. לא היה לריך לכתוב אלא וילך יעקב חרנה, ולמה הזכיר יליאתו, אלא מגיד שיליאת לדיק מן המקום עושה רושם, שצומן שהלדיק צעיר, הוא הודה, הוא זיוה, הוא הדרה, יאל משם, פנה הודה, פנה זיוה, פנה הדרה. וכן ותלא מן המקום (ח"ת ב, י), האמור צנעמי ורות: ויבך חרנה. יאל ללכת לחרין:

יא ויפגע במקום ויבך שם כי-בא השמיש ויקחו מאבני המקום
וישם מראשיתיו וישכב במקום ההוא: ויפגע במקום ויבך שם כי-בא
השמיש ויקחו מאבני המקום וישם מראשיתיו וישכב במקום ההוא: וערע באתרא
ובת תמן ארי על שמשא ונסיב מאבני אתרא ושוי אסדוהי וישכיב באתרא ההוא:

[יא] ויפגע במקום. לא הזכיר הכתוב באיזה מקום, אלא צמקום הנזכר צמקום אחר, הוא הר המוריה, שנאמר צו וירא את המקום מרחוק: ויפגע. כמו ופגע ציריחו (יהושע טו, י), ופגע דצצשת. ורבותינו פירשו (ברכות טו) לשון תפילה, כמו ואל תפגע צי (ירמיהו ז, טו), ולמדנו שתקן תפלת ערבית, ושנה הכתוב ולא כתב ויתפלל, ללמדך שקפלה לו הארץ, כמו שמפורש צפרק גיד הנשה (חולין פ"ג) כי בא השמש. היה לו לכתוב ויצא השמש וילן שם, כי צא השמש משמע, ששקעה לו חמה פתאום שלא צעונתה כדי שילין שם. וישם מראשותיו. עשאן צמין מרוב קצב לראשו, שירא מפני חיות רעות, התחילו מריצות זו את זו, זאת אומרת עלי יינה לדיק את ראשו, וזאת אומרת עלי יינה, מיד עשאן הקצ"ה אצן אחר, וזהו שנאמר ויקח את האצן אשר שם מראשותיו: וישכב במקום ההוא. לשון מעוט, באותו מקום שכב, אצל י"ד שנים שמש צצית עצה, לא שכב צלילה, שהיה עוסק צתורה:

יב וינזלם והנה סלם מיצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה
מלאכי אלהים עליהם וירדו בהם: וינזלם והנה סלם מיצב ארצה וראשו
מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עליהם וירדו בהם: והאם סלמא נעין
בארעא ורישה מטי עד צית שמאי והא מלאכיא דיי סלקין ונחתין בה:

[יב] עורים וירדים. עולים תחלה ואחר כך יורדים, מלאכים שליווהו צארץ, אין יולאים חולה צארץ ועלו לרקיע, וירדו מלאכי חולה לצארץ ללותו:

יג והִנֵּה יְהוָה נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וְאַלְהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שׁוֹכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְנַנָּה וְלִזְרַעְךָ: וְהִנֵּה יְהוָה נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וְאַלְהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שׁוֹכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְנַנָּה וְלִזְרַעְךָ: וְהָא יִקְרָא דָּוִי מֵעַתָּה עַל־וְהוּא וַאֲמַר אָנָּה יְיָ אֱלֹהֵי דַאבְרָהָם אַבּוּךָ וְאַלְהֵי דִיִּצְחָק אַרְעָא דִּי אַתָּה שׁוֹכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְנַנָּה וְלִבְנֵיךָ:

[יג] נצב עליו. לשמרו: ואזחי יצחק. אף על פי שלא מלינו צמקרא שייחד הקצ"ה שמו על הנדיקים בחייהם לכתוב חלסי פלוגי;משום שנאמר הן צקדושו לא יאמין (אויב טו, טו), כאן ייחד שמו על יצחק, לפי שכהו עיניו, וכלוא צבית, והרי הוא כמת, וילך הרע פסק ממנו. (מנחומא חולדות י: שכב עריה. קיפל הקצ"ה כל ארץ ישראל תחמיו, רמז לו שמהא נוחה ליכבש לבניו (חולין פא):

יד וְהִיָּה זְרַעְךָ כְּעַפְרַיִם הָאָרֶץ וּפְרֻצַּת יַמֵּיהָ וּקְדֻמֵּיהָ וּצְפֹנָהּ וְנִגְבָּהּ וְיִתְבָּרְכוּ בְּךָ כָּל-מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה וּבִזְרַעְךָ: וְהִיָּה זְרַעְךָ כְּעַפְרַיִם הָאָרֶץ וּפְרֻצַּת יַמֵּיהָ וּקְדֻמֵּיהָ וּצְפֹנָהּ וְנִגְבָּהּ וְיִתְבָּרְכוּ בְּךָ כָּל-מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה וּבִזְרַעְךָ: וַיְהוּן בְּנֵיךָ סְגִיאוֹן כְּעַפְרַיִם דַּאֲרַעָא וְתַתְקַף לְמַעַרְבָא וּלְמַדִּינְחָא וּלְצַפּוֹנָא וּלְדַרוּמָא וְיִתְבָּרְכוּן בְּדִילְךָ כָּל זְרַעֵית אַרְעָא וּבְדִיל בְּנֵיךָ:

[יד] ופרצת. וחזקת, כמו וכן יפרוץ:

טו וְהִנֵּה אֲנֹכִי עֹמֵף וּשְׂמִרְתִּיךָ בְּכָל אֲשֶׁר-תֵּלֶךְ וְהִשְׁבַּתִּיךָ אֶל-הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם-עֲשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר-דִּבַּרְתִּי לְךָ: וְהִנֵּה אֲנֹכִי עֹמֵף וּשְׂמִרְתִּיךָ בְּכָל אֲשֶׁר-תֵּלֶךְ וְהִשְׁבַּתִּיךָ אֶל-הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם-עֲשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר-דִּבַּרְתִּי לְךָ: וְהָא מִימְרֵי בְּסַעֲדָךָ וְאַטְרַנְךָ בְּכָל אַתְר דִּי תַחַף וְאַתִּיבְנְךָ לְאַרְעָא דְרָא אַרִי לֹא אֶשְׁבַּקְנֶךָ עַד דִּי אֶעֱבִיד יְת דִּי מַלְלִית לְךָ:

[טו] אנכי עמך. לפי שהיה ירא מעשו ומלכין: עד אשר אם עשיתי. אם משמש בלשון כי: דברתי דך. ללרכך ועליך, מה שהצטחתי לאצרהם על זרעו, לך הצטחתי ולא לעשו, שלא אמרתי לו כי יצחק יקרא לך זרע, אלא כי ציחק, ולא כל יצחק, וכן כל לי, וכן, וכו', ולהם, הסמוכים אלל דבורה משמשים לשון על, וזה יוכיח, שהרי עם יעקב לא דבר קודם לכן:

טז וַיִּיקָן יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲכֹן יֵשׁ יְהוָה בְּמִקּוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי
 לֹא יָדַעְתִּי: וַיִּיקָן יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲכֹן יֵשׁ יְהוָה בְּמִקּוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי
 לֹא יָדַעְתִּי: וְאַתָּעַר יַעֲקֹב מִשְׁנָתָהּ וַאֲמַר בְּקוֹשְׁטָא (איה) יִקְרָא דְיֵי שְׂרִי בְּאַתְרָא הַדִּין וְאַנָּא
 לֹא הוֹיְתִי יָדַע:

[טז] ואנכי לא ידעתי. שאם ידעתי, לא ישנתי במקום קדוש כזה:

יז וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מַה-נִּזְרָא הַמִּקּוֹם הַזֶּה אִינן זֶה כִּי אִם-בֵּית אֱלֹהִים
 זֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם: וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מַה-נִּזְרָא הַמִּקּוֹם הַזֶּה אִינן זֶה כִּי אִם-בֵּית
 אֱלֹהִים זֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם: וְדָחִיל וַאֲמַר מַה דְּחִילוֹ אַתְרָא הַדִּין לִית דִּין אַתְרֵי הַדְּיוֹט אֱלֹהִין
 אַתְרֵי דְרַעְוָא בַּהּ מִן קָדָם יֵי וְדִין תְּרַע קָבַל שְׁמִיא:

[יז] כי אם בית אלהים. אמר רבי אלעזר בשם רבי יוסי בן זמרא, הסולם הזה עומד בצאר שזע, ואמנע שיפועו מגיע כנגד בית המקדש, שצאר שזע עומד דרומה של יהודה, וירושלים בצפונה, בצבול שבין יהודה וצנימין, ובית אל היה בצפון של נחלת צנימין, בצבול שבין צנימין וצין בני יוסף, נמלא סולם שרגליו בצאר שזע וראשו בבית אל, מגיע אמנע שיפועו נגד ירושלים, וכלפי שאמרו רבותינו, שאמר הקב"ה, לדיק זה צא לבית מלוני ויפטר בלא לינה, ועוד אמרו, יעקב קראו לירושלים בית אל, וזו לזו היא ולא ירושלים, ומהיכן למדו לומר כן, אומר אני שנעקר הר המוריה וצא לכאן, וזו היא קפיאת הארץ האמורה בשחיטת חולין (חולין סא), שצא בית המקדש לקראתו עד בית אל, וזה ויפגע במקום. ואם תאמר וכשעבר יעקב על בית המקדש מדוע לא עכזו שם, איהו לא יהיב לביה להתפלל במקום שהתפללו אבותיו, ומן השמים יעכזוהו, איהו עד חרן אזל, כדאמרינן צפרק גיד הנשה (סו), וקרא מוכיח וילך חרנה, כי מטא לחרן אמר, אפשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי בו, יהב דעמיה למהדר, וחזר עד בית אל, וקפאה לו הארץ.

יח וַיִּשְׁכֹּם יַעֲקֹב בְּבֶקֶר וַיִּקְוֶז אֶת-הָאֲבֹן אֲשֶׁר-שָׁם מִרְאֵשֵׁתִי וַיִּשֹׁם
 אֶתְהָ מִצְבֵּה וַיִּצֵק שָׁמֶן עַל-רֵאשֵׁהּ: וַיִּשְׁכֹּם יַעֲקֹב בְּבֶקֶר וַיִּקְוֶז אֶת-הָאֲבֹן
 אֲשֶׁר-שָׁם מִרְאֵשֵׁתִי וַיִּשֹׁם אֶתְהָ מִצְבֵּה וַיִּצֵק שָׁמֶן עַל-רֵאשֵׁהּ: וְאַקְדִים יַעֲקֹב
 בְּצַפְרָא וְנָסִיב ית אבנא די שוי אסרוהי ושווי יתה קמא ואריק מושחא על רישה:

יט וַיִּקְרָא אֶת-שֵׁם-הַמִּקּוֹם הַהוּא בַּיִת-אֵל וְאַוְכְּלָם לִזְוֹ שֵׁם-הָעִיר
 לְרַאשָׁנָה:

לְרֵאשֵׁנָה: ויקרא את-שם-המקום ההוא בית-אל ואיכם לזו שם-העיר
לְרֵאשֵׁנָה: וקרא ית שְׁמָא דַּאתְרָא ההוא בית אל וברם לזו שְׁמָא דְקַרְתָּא בְּקַדְמִיתָא:

כ וַיְדַר יַעֲקֹב נְדָר לֵאמֹר אִם-יְהִיָּה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשָׁמְרָנִי בְּדַרְךָ
הַזֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי הוֹלֵךְ וְנָתַן-לִי לְזוֹם לֹאֲכַל וּבְגָד לְלַבָּשׁ: וַיְדַר
יַעֲקֹב נְדָר לֵאמֹר אִם-יְהִיָּה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשָׁמְרָנִי בְּדַרְךָ הַזֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי הוֹלֵךְ
וְנָתַן-לִי לְזוֹם לֹאֲכַל וּבְגָד לְלַבָּשׁ: וקיים יַעֲקֹב קִים לְמִימְרָא אִם יְהִי מִימְרָא דִּינִי בְּסַעְדֵי
וַיִּטְרַעֲנִי בְּאַרְחָא הַדִּין דִּי אָנָּא אֲזַל וַיִּתֵּן לִי לְחֻמָּא (ג'י לחם) לְמִיכַל וּכְסוּ לְמַלְבָּשׁ:

[כ] אם יהיה אלהים עמדי. אם ישמור לי הצטמות הללו, שהצטייתי להיות עמדי, כמו שאמר לי והנה אנכי עמך; ושמרני. כמו שאמר לי ושמרתיך בכל אשר תלך; ונתן לי לחם לאכול. כמו שאמר כי לא אעזבך, והמצקש לחם הוא קרוי עזב, שנאמר ולא ראיתי לדיק עזבו וזרעו מצקש לחם (תהלים נ, ה):

כא וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל-בֵּית אָבִי וְהָיָה יְהוָה לִי לְאֱלֹהִים: וְשִׁבְתִּי
בְּשָׁלוֹם אֶל-בֵּית אָבִי וְהָיָה יְהוָה לִי לְאֱלֹהִים: ואתוב בְּשָׁלוֹם לְבֵית אָבִי וְהָיָה מִימְרָא
דִּינִי לִי לְאַלְהָא:

[כא] ושבתי. כמו שאמר לי והסיצותיך אל האדמה: בשלום. שלום מן החטא, שלא אלמד מדרכי לנן; והיה ה' לי לאלהים. שיחול שמו עלי מתחלה ועד סוף, שלא ימצא פסול בזרעי, כמו שאמר אשר דברתי לך, והצטמה זו הצטיח לאצרהם, שנאמר להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך (בראשית נ, י):

כב וְהָאֲבִן הַזֹּאת אֲשֶׁר-שָׁמַתִּי מִצְבָּה יְהִיָּה בֵּית אֱלֹהִים וְכָל אֲשֶׁר
תֵּתֵן-לִי עֵשֶׂר אֲעִשְׂרָנִי כֶּךָ: וְהָאֲבִן הַזֹּאת אֲשֶׁר-שָׁמַתִּי מִצְבָּה יְהִיָּה בֵּית
אֱלֹהִים וְכָל אֲשֶׁר תֵּתֵן-לִי עֵשֶׂר אֲעִשְׂרָנִי כֶּךָ: וְאֲבָנָא הַדָּא דִּי שְׁוִיתִי קָמָא תְּהִי דִּי אַהִי
פְּלַח עֵלְהָ קָדָם יי וכל די תתן לי חד מן עשרא אפרשנה קדמך:

[כב] והאבן הזאת. כך מפורש וי' זו של והאבן, אם תעשה לי את אלה ואף אני אעשה זאת: והאבן הזאת אשר שמתי מצבה וגו'. כתרוממו אהי פלח עלה קדם ה', וכן עשה בשונו מפקן ארס, כשאמר לו קום עלה צית אל (שם נה, ה) מה נאמר שם, וי' יעקב מצבה וגו' ויסק עליה נסק (שם ט):

שני כט א וישא יעקב רגליו ויכר ארצה בני-קרם: וישא יעקב רגליו
ויכר ארצה בני-קרם: ונטל יעקב רגלוהי (נ"י ריגלוהי) ואזל לארע בני מדינחא:

[א] וישא יעקב רגליו. משנתצטר בשורה טובה, שהוצטת בשמירה, נשא לצו את רגליו ונעשה קל
ללכת. כך מפורש בצראשית רבה (ע. ה):

ב וירא והנה באר בשדה והנה-שם שלשה עררי-צאן רבצים
עליה פי מן-הבאר ההוא ישקו העדרים והאבן גדולה על-פי
הבאר: וירא והנה באר בשדה והנה-שם שלשה עררי-צאן רבצים עליה
פי מן-הבאר ההוא ישקו העדרים והאבן גדולה על-פי הבאר: וחזא והא בירא
בחקלא והא תמן תלתא עדרין דעון רבעין עלה ארי מן בירא ההיא משקון עדריא ואבנא רבתא
על פומא דבירא:

[ב] ישקו העדרים. משקים הרועים את העדרים, והמקרא דזר בלשון קלרה:

ג ונאספו-שמוה כל-העדרים וגללו את-האבן מעל פי הבאר
והשקו את-הצאן והשיבו את-האבן על-פי הבאר למקמה:
ונאספו-שמוה כל-העדרים וגללו את-האבן מעל פי הבאר והשקו את-הצאן
והשיבו את-האבן על-פי הבאר למקמה: ומתכנשין לתמן כל עדריא ומגנדרין ית
אבנא מעל פומא דבירא ומשקון ית ענא ומתיבין ית אבנא על פומא דבירא לאתרה:

[ג] ונאספו. רגילים היו להאסף, לפי שהיתה האבן גדולה: וגללו. וגוללין ומרגומו ומגנדרין. כל
לשון הווה, משתנה לדבר בלשון עתיד ובלשון עבר, לפי שכל דבר ההוא תמיד, כבר היה ועתיד
להיות: והשיבו. מרגומו ומתיבין:

ד ויאמר להם יעקב אזני מאין אתם ויאמרו מוזרן אנחנו: ויאמר
להם יעקב אזני מאין אתם ויאמרו מוזרן אנחנו: ואמר להון יעקב אחי מנן אתון
ואמרו מוזרן אנחנו:

ה ויאמר להם הידעתם את-לבן בן-זוור ויאמרו ידענו: ויאמר
להם

לָהֶם הַיְדַעְתֶּם אֶת-לִבְּן בֶּן-נְחוּז וַיֹּאמְרוּ יַדְעֵנוּ: וְאָמַר לְהוֹן הַיְדַעְתֶּמוּן יֵת לִבְּן בֶּר נְחוּז
וַאֲמָרוּ יַדְעֵנוּ:

ו וַיֹּאמְרוּ לָהֶם הַשְּׁלוֹם לָו וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם וְהִנֵּה רִחַל בָּתוּ בָּאָה
עִם-הַצֵּאֵן: וַיֹּאמְרוּ לָהֶם הַשְּׁלוֹם לָו וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם וְהִנֵּה רִחַל בָּתוּ בָּאָה עִם-
הַצֵּאֵן: וְאָמַר לְהוֹן הַשְּׁלוֹם לָה וַאֲמָרוּ שְׁלוֹם וְהִנֵּה רִחַל בָּרְתָה אֶתְיָא עִם עֵנָא:

[ג] באה עם הצאן. הטעם צאל"ף, ומרגומו אחיא, ורחל צאה, הטעם למעלה צבי"ת, ומרגומו
אתת, הראשון לשון עושה והשני לשון עשמה:

ז וַיֹּאמְרוּ הֵן עוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל לֹא-עֵת הָאֶסֶף הַמִּקְנֵה הַשְּׂקוּ הַצֵּאֵן
וּלְכוּ רַעֲוּ: וַיֹּאמְרוּ הֵן עוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל לֹא-עֵת הָאֶסֶף הַמִּקְנֵה הַשְּׂקוּ הַצֵּאֵן
יִלְכוּ רַעֲוּ: וְאָמַר הָא עוֹד יוֹמָא סְגִי לֹא עֵדוֹן לְמַכְנֵשׁ בְּעִיר אַשְׁקוּ עֵנָא וְאִזְלוּ רַעֲוּ:

[ד] הז עוד היום גדול. לפי שראה אותם רוצלים, כסצור שרזים לאסוף המקנה הציתה ולא ירעו
עוד, אמר להם, הן עוד היום גדול, כלומר אם שכירי יום אתם, לא שלמתם פעולת היום, ואם
הצהמות שלכם, אף על פי כן לא עת האסף המקנה וגו' (בר ע, יא):

ח וַיֹּאמְרוּ לֹא נִיכְלָ עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ כָל-הָעֵדְרִים וְגַלְלוּ אֶת-הָאֵבֶן
מֵעַל פִּי הַבַּאֵר וְהַשְּׁקִינוּ הַצֵּאֵן: וַיֹּאמְרוּ לֹא נִיכְלָ עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ כָל-
הָעֵדְרִים וְגַלְלוּ אֶת-הָאֵבֶן מֵעַל פִּי הַבַּאֵר וְהַשְּׁקִינוּ הַצֵּאֵן: וְאָמְרוּ לֹא נְפוּל עַד דִּי
יִתְכַנְשִׁין כָּל עֵדְרִיא וַיִּגְדְּרוּן יֵת אֲבָנָא מֵעַל פּוּמָא רְבִירָא וְנִשְׁקִי עֵנָא:

[ה] לא נובל. להשקות לפי שהאבן גדולה: וגו' 150. זה מתורגם ויגדרון, לפי שהוא לשון עמיד:

ט עוֹדֵנוּ מִדְבַּר עַמּוֹם וְרִחַל | בָּאָה עִם-הַצֵּאֵן אֲשֶׁר לְאִבִּיהָ פִּי רַעֲהָ
הוּא: עוֹדֵנוּ מִדְבַּר עַמּוֹם וְרִחַל | בָּאָה עִם-הַצֵּאֵן אֲשֶׁר לְאִבִּיהָ פִּי רַעֲהָ הוּא:
עד דהוא ממלל עמהון ורחל אתת עם ענא די לאביה ארי רעיתא היא:

י וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת-רִחַל בְּת-לִבְּן אִזְוִי אִמּוֹ וְאֶת-צֵאֵן
לִבְּן אִזְוִי אִמּוֹ וַיֵּשֶׁעַ יַעֲקֹב וַיִּגַּל אֶת-הָאֵבֶן מֵעַל פִּי הַבַּאֵר וַיִּשְׁק
אֶת-צֵאֵן

את-צאן לבן אחי אמו: ויהי כאשר ראה יעקב את-רועל בת-לבן אחי אמו ואת-צאן לבן אחי אמו ויש יעקב ויגל את-האבן מעל פי הבאר וישק את-צאן לבן אחי אמו: והנה כד חזא יעקב ית רחל בת לבן אחיהא דאמה וית ענא דלבן אחיהא דאמה וקרב יעקב ונגדר ית אבנא מעל פומא דבירא ואשקי ית ענא דלבן אחיהא דאמה:

[ח] ויגש יעקב ויגל. כמי שמעזיר את הפקק מעל פי ללוחית, להודיעך שכחו גדול (כ"ד ע. ט):

יא וישק יעקב לרועל וישא את-קלו ויבך: וישק יעקב לרועל וישא את-קלו ויבך: וישק יעקב לרחל וארם ית קלה ובכא:

[יא] ויבך. לפי שזפה ברוח הקודש שאינה נכנסת עמו לקצורה. דבר אחר, לפי שצא צידים ריקניות, אמר, אליעזר עבד אבי אבא, היו צידיו נזמים וצמידים ומגדנות, ואני אין צידי כלום. לפי שרדף אליפו בן עשו במלות אביו אחריו להורגו, והשיגו, ולפי שגדל אליפו בחיקו של יצחק, משך ידו, אמר לו מה אעשה לזויו של אבא, אמר לו יעקב טול מה שצדי, והעני חסוב כמת:

יב ויגדר יעקב לרועל פי אחי אביה הוא וכי בן-רבקה הוא ותרין ותגדר לאביה: ויגדר יעקב לרועל כי אחי אביה הוא וכי בן-רבקה הוא ותרין ותגדר לאביה: וחוי יעקב לרחל ארי בר אחת אביהא הוא וארי בר רבקה הוא ורהטת וחויאת לאביהא:

[יב] כי אחי אביה הוא. קרוצ לאציה, כמו אנשים אחים אנחנו (בראשית יג ט). ומדרשו, אם לרמאות הוא צא, גם אני אחיו ברמאות, ואם אדם כשר הוא, גם אני בן רבקה אחותו הכשרה: ותגדר לאביה. לפי שאמה מתה, לא היה לה להגיד אלא לו (כ"ד ע. ט):

יג ויהי כשמוע לבן את-שמיע | יעקב בן-אחותו וירין לקראתו ויחזק-לו וינשק-לו ויביאהו אל-ביתו ויספר ללבן את כל-הדברים האלה: ויהי כשמוע לבן את-שמיע | יעקב בן-אחותו וירין לקראתו ויחזק-לו וינשק-לו ויביאהו אל-ביתו ויספר ללבן את כל-הדברים האלה: והנה כד שמע לבן ית שמע יעקב בר אחתה ורהט לקדמותה ונפף לה ונשיק לה ואעלה לביתה ואשתעי

וְאֶשְׁתֵּי לָלֶבֶן ית כָּל פְּתַגְמוֹיָא הָאֵלִין:

[יג] וירץ לקראתו. כסבור ממון הוא טעון, שהרי עזר הבית צא לכאן בעשרה גמלים טעונים (כ"ט ט:). ויחבק. כשלא ראה עמו כלום, אמר, שמא זהו ציבם הציב והנס בחיקו (כ"ט ט:). וינשק לו. אמר, שמא מרגליות הציב והס צפיו (כ"ט ט:). ויספר ללבן. שלא צא אלא מתוך אונס אחיו, ושנטלו ממונו ממנו:

יד וַיֹּאמֶר לוֹ לָבֶן אַךְ עֲצָמֵי וּבִשְׂרֵי אֶתֶּה וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ וַזְדִּישׁ יָמִים:
וַיֹּאמֶר לוֹ לָבֶן אַךְ עֲצָמֵי וּבִשְׂרֵי אֶתֶּה וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ וַזְדִּישׁ יָמִים: וַאֲמַר לֵה לָבֶן בְּרַם
קָרִיבִי וּבִשְׂרֵי אֶת וַיְתִיב עִמָּה יָרַח יוֹמִין:

[יד] אך עצמי ובשרי. מעתה אין לי לאספק הביתה, הואיל ואין צידך כלום, אלא מפני קורבה אטפל בך חדש ימים, וכן עשה, ואף זו לא לחנם, שהיה רועה לאנו:

טו וַיֹּאמֶר לָבֶן לַיעֲקֹב הֲכִי-אֲזוּי אֶתֶּה וְעַבְדְּתָנִי וַזְנַם הַגִּידָה לִּי
מִה-בִּישְׁכַּרְתֶּךָ: וַיֹּאמֶר לָבֶן לַיעֲקֹב הֲכִי-אֲזוּי אֶתֶּה וְעַבְדְּתָנִי וַזְנַם הַגִּידָה לִּי
מִה-בִּישְׁכַּרְתֶּךָ: וַאֲמַר לָבֶן לַיעֲקֹב הַמִּדְאָחִי אֶת וַתְּפַלְחֲנִי מִגֵּן חַיִּי לִי מִה אֲנַרְךָ:

[טו] הכי אחי אתה. לשון תימה, וכי בשביל שאחי אתה תעבדני חנם: ועבדתני. כמו ותעבדני, וכן כל תיבה שהיא לשון עזר, הוסיף וי"ו בראשה, היא הופכת התיבה להצא:

טז וּלְלָבֶן שְׁתֵּי בָנוֹת שֵׁם הַגְּדֹלָה לָאָה וְשֵׁם הַקְּטָנָה רָחֵל: וּלְלָבֶן
שְׁתֵּי בָנוֹת שֵׁם הַגְּדֹלָה לָאָה וְשֵׁם הַקְּטָנָה רָחֵל: וּלְלָבֶן תְּרֵמִין בְּנֵן שׁוֹם רַבְתָּא לָאָה
וְשׁוֹם זַעֲרְתָא רַחֵל:

יז וְעֵינֵי לָאָה רַבּוֹת וְרָחֵל הִיטָה יַפֶּת-תָּאָר וַיַּפֶּת מִרְאָה: וְעֵינֵי לָאָה
רַבּוֹת וְרָחֵל הִיטָה יַפֶּת-תָּאָר וַיַּפֶּת מִרְאָה: וְעֵינֵי לָאָה יָאֵן וְרַחֵל הוֹת שְׁפִירָא בְרִינְוָא
וַיֵּאֵי בַחֲזוּוּא:

[יז] רבות. שהיתה סצורה לעלות בגורלו של עשו ובכתה, שהיו הכל אומרים, שני צנים לרצקה ושתי צנות ללבן, הגדולה לגדול והקטנה לקטן (בבא בתרא קט:). תאר. הוא נורת הפרנוף, לשון יתארהו ששרד (פשיה מה, יג), קונפ"אס בלע"ז: מראה. הוא זיו קלסמת:

שלישי יח וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶת-רַחֵל וַיֹּאמֶר אֶעֱבְדְךָ שִׁבְעַ שָׁנִים בְּרַחֵל
 בַּתְּךָ הַקְטָנָה: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶת-רַחֵל וַיֹּאמֶר אֶעֱבְדְךָ שִׁבְעַ שָׁנִים בְּרַחֵל בַּתְּךָ
 הַקְטָנָה: וְרַחֵם יַעֲקֹב יֵת רַחֵל וְאָמַר אֶפְלַחנָךְ שִׁבְעַ שָׁנִים בְּרַחֵל בַּתְּךָ זַעֲרָתָא:

[יח] אעבדך שבע שנים. הם ימים אחדים שאמרה לו אמנו וישנת עמו ימים אחדים (כ"ד ע, יז), ומדע שכן הוא, שהרי כתיב ויהיו צעיניו כימים אחדים: ברחל בתך הקטנה. כל הקיימים הללו למה, לפי שהיה יודע צו שהוא רמאי, אמר לו אעבדך ברחל, ושמא תאמר רחל אחרת מן השוק, תלמוד לומר בתך, ושמא תאמר אחליף ללאה שמה ואקרא שמה רחל, תלמוד לומר לומר הקטנה, ואף על פי כן לא הועיל, שהרי רמאו:

יט וַיֹּאמֶר לְבָן טוֹב תַּתִּי אֶתָּה לָךְ מִתַּתִּי אֶתָּה לְאִישׁ אֲחֵר שְׂבָה
 עִמָּדִי: וַיֹּאמֶר לְבָן טוֹב תַּתִּי אֶתָּה לָךְ מִתַּתִּי אֶתָּה לְאִישׁ אֲחֵר שְׂבָה עִמָּדִי:
 וְאָמַר לְבָן טַב דְּאָתָּן יַתָּה לָךְ מִדְּאָתָּן יַתָּה לְגַבְרָא אַחְרָן טַיִב עַמִּי:

כ וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרַחֵל שִׁבְעַ שָׁנִים וַיְהִי בְּעֵינָיו כַּיּוֹמִים אֲזוּדִים
 בְּאֶהֱבָתוֹ אֶתָּה: וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרַחֵל שִׁבְעַ שָׁנִים וַיְהִי בְּעֵינָיו כַּיּוֹמִים אֲזוּדִים
 בְּאֶהֱבָתוֹ אֶתָּה: וּפְלַח יַעֲקֹב בְּרַחֵל שִׁבְעַ שָׁנִים וַהֲוּוּ בְּעֵינֵיהִי כַּיּוֹמִים זַעֲרִין פַּד רַחִים יַתָּה:

כא וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-לְבָן הֲבָה אֶת-אִשְׁתִּי כִּי מָלְאוּ יָמֵי וְאֲבֹאָה
 אֵלֶיךָ: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-לְבָן הֲבָה אֶת-אִשְׁתִּי כִּי מָלְאוּ יָמֵי וְאֲבֹאָה אֵלֶיךָ:
 וְאָמַר יַעֲקֹב לְלְבָן הֵב יֵת אֶתְתִּי אֲרִי אֲשַׁלְּמִית יוֹמֵי פְלַחְנִי וְאֶעֱוֹל לְוַתָּה:

[כא] מלאו ימי. שאמרה לי אמני. ועוד מלאו ימי, שהרי אני בן פ"ד שנה, ואימתי אעמיד י"ג שצטים, וזהו שאמר ואבואה אליה, והלא קל שצקלים אינו אומר כן, אלא להוליד תולדות אמר כך:

כב וַיַּאֲסֹף לְבָן אֶת-כָּל-אֲנָשֵׁי הַמְּקוֹם וַיַּעֲשֵׂ בִישְׁתָּה: וַיַּאֲסֹף לְבָן אֶת-
 כָּל-אֲנָשֵׁי הַמְּקוֹם וַיַּעֲשֵׂ בִישְׁתָּה: וּכְנַשׁ לְבָן יֵת פַּל אֲנָשֵׁי אַתְרָא וְעַבְד מִשְׁתָּא:

כג וַיְהִי בְּעָרֶב וַיִּקְוֹ אֶת-לֵאָה בָּתּוֹ וַיָּבֵא אֶתָּה אֵלָיו וַיָּבֵא אֵלֶיךָ:
 וַיְהִי בְּעָרֶב וַיִּקְוֹ אֶת-לֵאָה בָּתּוֹ וַיָּבֵא אֶתָּה אֵלָיו וַיָּבֵא אֵלֶיךָ: וַהֲוּוּ בְּרַמְשָׁא וְדַבְּרָא
 יֵת לֵאָה בְּרַתָּה וְאֶעֱוִיל יַתָּה לְוַתָּה וְעַל לְוַתָּה:

כד וַיִּתֵּן לָבֶן לְהָאֵת-זִלְפָּה שְׁפֹחֹתָיו לְלֵאָה בָּתּוֹ שְׁפֹחָה: וַיִּתֵּן לָבֶן לְהָאֵת-זִלְפָּה שְׁפֹחֹתָיו לְלֵאָה בָּתּוֹ שְׁפֹחָה: וַיִּתֵּן לָבֶן לְהָאֵת-זִלְפָּה שְׁפֹחֹתָיו לְלֵאָה בָּתּוֹ שְׁפֹחָה: וַיִּתֵּן לָבֶן לְהָאֵת-זִלְפָּה שְׁפֹחֹתָיו לְלֵאָה בָּתּוֹ שְׁפֹחָה:
לְאִמָּהּ:

כה וַיְהִי בַבֶּקֶר וְהִנֵּה-הוּא לֵאָה וַיֹּאמֶר אֶל-לָבָן מַה-זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי הֲלֹא בְרוּחִי עֲבַדְתִּי עִמָּךְ וְכַמּוֹה רַמִּיתָנִי: וַיְהִי בַבֶּקֶר וְהִנֵּה-הוּא לֵאָה וַיֹּאמֶר אֶל-לָבָן מַה-זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי הֲלֹא בְרוּחִי עֲבַדְתִּי עִמָּךְ וְכַמּוֹה רַמִּיתָנִי: וְחֹוה בְצַפְרָא וְהָא לֵאָה וַאֲמַר לְלָבָן מָה דָא עֲבַדְתָּ לִּי הֲלֹא בְרוּחִי פְלַחִית עִמָּךְ וּלְמָא שְׁקַרְתָּ בִּי:

[כה] ויהי בבקר והנה היא לאה. אזל צלילה לא היתה לאה, לפי שמסר יעקב סימנים לרחל, וכשראתה רחל שמכניסין לו לאה, אמרה, עכשיו תכלס אחותי, עמדה ומסרה לה אותן סימנים

(מגילה יג):

כו וַיֹּאמֶר לָבָן לֹא-יַעֲשֶׂה כֵן בְּמִקְוֵמֵנוּ לְתַת הַצְעִירָה לְפָנֵי הַבְּכִירָה: וַיֹּאמֶר לָבָן לֹא-יַעֲשֶׂה כֵן בְּמִקְוֵמֵנוּ לְתַת הַצְעִירָה לְפָנֵי הַבְּכִירָה: וַאֲמַר לָבָן לֹא יתְעַבֵּד פְּדִין בְּאִתְרֵנָא לְמַתָּן זַעֲרַתָּא קְדָם רַבְתָּא:

כז מִכֹּל שִׁבְעַת זֹאת וְנִתְּנָה לָךְ גַּם-אֵת-זֹאת בְּעֲבַדְתָּ אֲשֶׁר תַּעֲבֹד עִמָּדֵי עוֹד שִׁבְעַת-שָׁנִים אַחֲרָיוֹת: מִכֹּל שִׁבְעַת זֹאת וְנִתְּנָה לָךְ גַּם-אֵת-זֹאת בְּעֲבַדְתָּ אֲשֶׁר תַּעֲבֹד עִמָּדֵי עוֹד שִׁבְעַת-שָׁנִים אַחֲרָיוֹת: אֲשֶׁלִּים שְׁבוּעָתָא דְדָא וְנִתְּנָן לָךְ אַף ית דא בפלחנא די תפלח עמי עוד שבע שנין אחרנין:

[כז] מכל שבע זאת. דבוק הוא, שהרי נקוד בחטף, שזוע של זאת, והן ז' ימי המשתה, צגמ' ירושלמית צמועד קטן וא"ל לומר שזוע ממש, שאם כן היה לריך לינקד השי"ן צפתח, ועוד שזוע לשון זכר, כדכתיב שזעה שזעות חספר לך, לפיכך אין משמע שזוע אלא שזעה, שטיינ"א צלע"ז: ונתנה דך. לשון רבים, כמו נרדה ונצלה, ונשרפה, אף זה לשון נתן ונתנה וגו': גם את זאת. מיד לאחר שזעת ימי המשתה ותעבוד לאחר נשואיה:

כח וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב כֵּן וַיִּמְכַּל שִׁבְעַת זֹאת וַיִּתֵּן-לוֹ אֶת-רוּחִי בָּתּוֹ לוֹ לְאִשָּׁה: וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב כֵּן וַיִּמְכַּל שִׁבְעַת זֹאת וַיִּתֵּן-לוֹ אֶת-רוּחִי בָּתּוֹ לוֹ לְאִשָּׁה: וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב כֵּן וַאֲשֶׁלִּים שְׁבוּעָתָא דְדָא וַיְהִי לָהּ ית רחל ברתה לה לאנתו:

כט ויתן לבן לרחל בתו את-בלהה שפוחתו לה לשפוחה: ויתן לבן לרחל בתו את-בלהה שפוחתו לה לשפוחה: ויהב לבן לרחל ברתה ית בלהה אמתה לה לאמהו:

ל ויבא גם אל-רחל ויאהב גם-את-רחל מכלאה ויעבד עמו עוד שבע-שנים אחרות: ויבא גם אל-רחל ויאהב גם-את-רחל מכלאה ויעבד עמו עוד שבע-שנים אחרות: ועל אף לנות רחל ורחים אף ית רחל מלאה ופלה עמה עוד שבע שנים אחרנין:

[ל] עוד שבע שנים אחרות. אחרות הקישן לראשונות, מה ראשונות באמונה אף האחרונות באמונה (כ"ד ע"ג), ואף על פי שזרמאות בא עליו:

לא וירא יהוה כי-שנואה לאה ויפתח את-רחמה ורחל עקרה: וירא יהוה כי-שנואה לאה ויפתח את-רחמה ורחל עקרה: וחזא יי ארי שניאתא לאה ויהב לה עדוי ורחל עקרא:

לב ותהר לאה ותלד בן ותקרא שמו ראובן כי אמרה כי-ראה יהוה בעיני כי עתה יאהבני אישי: ותהר לאה ותלד בן ותקרא שמו ראובן כי אמרה כי-ראה יהוה בעיני כי עתה יאהבני אישי: ועדיאת לאה וילידת בר וקרת שמה ראובן ארי אמרת ארי גלי קדם יי עלבוני ארי כען ירחמני בעלי:

[לב] ותקרא שמו ראובן. רבותינו פירשו (ברכות ז'), אמרה, ראו מה צין צני לבן חמי שמכר הזכורה ליעקב, וזה לא מכרה ליוסף ולא ערער עליו, ולא עוד שלא ערער עליו, אלא שצקש להולילו מן הצור:

לג ותהר עוד ותלד בן ותאמר כי-שמע יהוה כי-שנואה אנכי ויתן-לי גם-את-זה ותקרא שמו שמעון: ותהר עוד ותלד בן ותאמר כי-שמע יהוה כי-שנואה אנכי ויתן-לי גם-את-זה ותקרא שמו שמעון: ועדיאת עוד וילידת בר ואמרת ארי שמיע קדם יי ארי שניאתא אנא ויהב לי אף ית דין וקרת שמה שמעון:

ד וַתֵּהָר עוֹד וַתִּלְדָּ בֶן וַתֹּאמֶר עֵתָה הַפְּעַם יִלְוֶה אִישִׁי אֵלַי
כִּי-יִלְדֵתִי לוֹ שְׂכֵלְשָׁה בָנִים עַל-כֵּן קָרָא שְׁמוֹ לְוִי: וַתֵּהָר עוֹד וַתִּלְדָּ
בֶּן וַתֹּאמֶר עֵתָה הַפְּעַם יִלְוֶה אִישִׁי אֵלַי כִּי-יִלְדֵתִי לוֹ שְׂכֵלְשָׁה בָנִים עַל-כֵּן
קָרָא שְׁמוֹ לְוִי: וְעַד־יָאֵת עוֹד וַיִּלְדֶּת בָּר וַאֲמָרַת הָדָא זְמַנָּא יִתְחַבֵּר לִי בְעֵלְי אַרְי וַיִּלְדִּית לָהּ
תִּלְתָּא בְּנִין עַל בֶּן קָרָא שְׁמָה לְוִי:

[ד] הפעם ילווה אישי. לפי שהאמהות נביאות היו ויודעות שי"צ שבנים יולאים מיעקב, וד' נשים ישא, אמרה, מעתה אין לו פתחון פה עלי, שהרי נטלתי כל חלקי שבנים: ע"ב. כל מי שנאמר בו על כן, מרובה באוכלוסין, חוץ מלוי, שהארון היה מכלה בהם (צ"ד ע"א, ד): קרא שמו לוי. זכולם כתיב ותקרא, וזה כתיב בו קרא, ויש מדרש אגדה זאלה הדברים רבה, ששלח הקב"ה גבריאל והביאו לפניו, וקרא לו שם זה, ונתן לו כ"ד מתנות כהונה, ועל שם שלוהו זמנות קראו לוי:

ה וַתֵּהָר עוֹד וַתִּלְדָּ בֶּן וַתֹּאמֶר הַפְּעַם אוֹדֶה אֶת-יְהוָה עַל-כֵּן
קָרָאתָ שְׁמוֹ יְהוּדָה וַתֵּלְמֹד וַתִּלְדָּ: וַתֵּהָר עוֹד וַתִּלְדָּ בֶּן וַתֹּאמֶר הַפְּעַם
אוֹדֶה אֶת-יְהוָה עַל-כֵּן קָרָאתָ שְׁמוֹ יְהוּדָה וַתֵּלְמֹד וַתִּלְדָּ: וְעַד־יָאֵת עוֹד וַיִּלְדֶּת בָּר
וַאֲמָרַת הָדָא זְמַנָּא אוֹדֶה קָדָם יי' עַל בֶּן קָרַת שְׁמָה יְהוּדָה וְקַמַת מְלִמְלִיד:

[ה] הפעם אודה. שנטלתי יותר מחלקי, מעתה יש לי להודות:

ו ל' וַתֵּרָא רִוְזָל כִּי לֹא יִלְדָה לְיַעֲקֹב וַתִּקְנֶה רִוְזָל בְּאוֹזְתָהּ וַתֹּאמֶר
אֶל-יַעֲקֹב הִבֵּה-לִי בָנִים וְאִם-אֵין מִתָּה אֲנֹכִי: וַתֵּרָא רִוְזָל כִּי לֹא יִלְדָה
לְיַעֲקֹב וַתִּקְנֶה רִוְזָל בְּאוֹזְתָהּ וַתֹּאמֶר אֶל-יַעֲקֹב הִבֵּה-לִי בָנִים וְאִם-אֵין מִתָּה
אֲנֹכִי: וַחֲזַת רַחֵל אַרְי לֹא יִלְדֶת לְיַעֲקֹב וְקַנְיַאת רַחֵל בְּאַחֲתָהּ וַאֲמָרַת לְיַעֲקֹב הִב לִי בְּנִין וְאִם
לֹא מִיִּתָּא אֲנִי:

[ו] ותקנא רחל באחתה. קנאה זמעשיה הטובים, אמרה, אלולי שלדקה ממני לא זכתה לבנים (צ"ד ע"א, ו): הבה לי, וכי כך עשה אביך לאמך, והלא התפלל עליה: מתה אנכי. מכאן למי שאין לו בנים שחשוב כמת (צ"ד ע"א):

ז וַיִּזְוֹר-אֶף יַעֲקֹב בְּרִוְזָל וַיֹּאמֶר הַתְּנוֹת אֶלְהִים אֲנֹכִי אֲשֶׁר-מִנְעַ
מִבְּרַךְ פְּרִי-בִטְןִי: וַיִּזְוֹר-אֶף יַעֲקֹב בְּרִוְזָל וַיֹּאמֶר הַתְּנוֹת אֶלְהִים אֲנֹכִי אֲשֶׁר-מִנְעַ

בויקר פרי-בטן: ותקיף רוגזא דיעקב ברחל ואמר הא מני את בעיני הלא מן קדם יי תבעין די מנע מניך ולדא דמעין:

[ב] התחת. וכי צמקומו אני: אשר מנע ממך. את אומרת שאעשה כאצא, אני איני כאצא, אצא לא היו לו צנים, אני יש לי צנים, ממך מנע ולא ממני:

ג ותאמר הנה אמתית בלחה בא אליה ותלד על-ברכיה ואבנה גם-אנכי ממונה: ותאמר הנה אמתית בלחה בא אליה ותלד על-ברכיה ואבנה גם-אנכי ממונה: ואמרת הא אמתית בלחה עול לותה ותלד ואנא ארבי ואתבני אף אנא מנה:

[ג] על ברכי. כתרוממו ואנא ארבי: ואבנה גם אנכי. מהו גם, אמרה לו, זקנך אצרהס היו לו צנים מהגר, וחגר מתניו כנגד שרה, אמר לה, זקנתי הכניסה לרתה לציתה, אמרה לו אם הדצר הזה מעכב, הנה אמתית: ואבנה גם אנכי ממונה. כשרה:

ד ותתן-לו את-בלחה שפוחתה לאשה ויבא אליה יעקב: ותתן-לו את-בלחה שפוחתה לאשה ויבא אליה יעקב: ויהבת לה ית בלחה אמתה לאנתו ועל לותה יעקב:

ה ונתהר בלחה ותלד ליעקב בן: ונתהר בלחה ותלד ליעקב בן: ועדיאת בלחה וילידת ליעקב בר:

ו ותאמר רחל דנני אלהים וגם שמיע בקלי ויתן-לי בן על-כן קראה שמו דן: ותאמר רחל דנני וגם שמיע בקלי ויתן-לי בן על-כן קראה שמו דן: ואמרת רחל דנני יי ואף קביל צלותי ויהב לי בר על כן קרת שמה דן:

[ג] דנני אלהים. דנני ומייצני וזכני (בר עא, ז):

ז ונתהר עוד ותלד בלחה שפוחת רחל בן שני ליעקב: ונתהר עוד ותלד בלחה שפוחת רחל בן שני ליעקב: ועדיאת עוד וילידת בלחה אמתה דרחל בר תנן ליעקב:

ח ותאמר רחל נפתולי אלהים | נפתלתי עם-אחותי גם-יכולתי ותקרא

וּתְקַרְא שְׁמוֹ נְפֹתְלִי: וַתֹּאמֶר רְזוּלָה נְפֹתְכִי אֲלֵהִים | נְפֹתְכִי עִם-אֲזוּתִי
גַם-וּכְכֹלְתִי וַתְּקַרְא שְׁמוֹ נְפֹתְלִי: וַאֲמַרְתַּי רַחֵל קָבִיל יְיָ בְּעוֹתִי בְּאַתְחַנְנֶנִּיתִי בְּצִלוֹתֵי חֲמִידַת
דִּיהִי לִי וְלֹד בְּאַחֲתִי אֶף אֶתְיָהִיב לִי וּקְרַת שְׁמָהּ נְפֹתְלִי:

[ח] נפתולי אלהים. מנחם בן סרוק פירש במחצרת למיד פתיל, חצורים מאת המקום, נמחצרתי עם אחותי לזכות לבנים. ואני מפרשו לשון עקש ופתלחול, נחשקשתי והפכרתי פלירות ונפחולים הרבה למקום, להיות שזה לאחתי: גם יבולתי. הסכים על ידי. ואונקלוס תרגם לשון תפילה, נפחולי אלהים נפחלתי, בקשות החציבות לפניו נתקבלתי ונמחצרתי כאחתי: נפתלתי. נתקבלה תפילתי. ומדרש אגדה יש רבים, בלשון נוטריקון:

ט וַתֵּרָא לְאֵהָ כִּי עֲמִידָה מִכֹּלֵּת וַתִּקְוֹ אֶת-זֹלְפָה שְׁפֹנֹתֶיהָ וַתִּתֵּן
אֹתָהּ לְיַעֲקֹב לְאִשָּׁה: וַתֵּרָא לְאֵהָ כִּי עֲמִידָה מִכֹּלֵּת וַתִּקְוֹ אֶת-זֹלְפָה
שְׁפֹנֹתֶיהָ וַתִּתֵּן אֹתָהּ לְיַעֲקֹב לְאִשָּׁה: וַחֲזַת לְאֵהָ אַרְי קַמַּת מִלְמִילָד וּדְבַרְתַּי יָת זֹלְפָה
אִמְתָּהּ וַיְהִיבֵת יָתָהּ לְיַעֲקֹב לְאִנְתּוֹ:

י וַתִּכְלָד זֹלְפָה שְׁפֹנֹת לְאֵהָ לְיַעֲקֹב בֶּן: וַתִּכְלָד זֹלְפָה שְׁפֹנֹת לְאֵהָ לְיַעֲקֹב
בֶּן: וַיִּלְיֶדֶת זֹלְפָה אִמְתָּא דְלְאֵהָ לְיַעֲקֹב בֶּר:

[י] ותלד זלפה. בזמן נאמר הריון, חוץ מזלפה, לפי שהיתה בחורה מכוון ומינוקת בשנים, ואין הריון ניכר בה, וכדי לרמות ליעקב נתנה לבן ללאה, שלא יצין שמכניסין לו את לאה, שכך מנהגן, ליתן שפחה הגדולה לגדולה והקטנה לקטנה:

יא וַתֹּאמֶר לְאֵהָ (בַּגֵּד) בָּא גֵדֹ וַתְּקַרְא אֶת-שְׁמוֹ גֵדֹ: וַתֹּאמֶר לְאֵהָ (בַּגֵּד)
בָּא גֵדֹ וַתְּקַרְא אֶת-שְׁמוֹ גֵדֹ: וַאֲמַרְתַּי לְאֵהָ אִתָּא גֵדֹ וּקְרַת יָת שְׁמָהּ גֵדֹ:

[יא] בא גה. בא מזל טוב, כמו גדי וגדי וסנוק לא (שבת סו:), ודומה לו העורכים לגד שלחן (שעיה סה, יא). ומדרש אגדה, שנולד מהול כמו גדו אילנא (דילאל ד יא), ולא ידעתי על מה נכתב תיבה אחת. דבר אחר למה נקראת תיבה אחת בגד, כמו בגדת צי כשצאת אל שפחתי, כאיש שבגד צאשת ועורים:

יב וַתִּכְלָד זֹלְפָה שְׁפֹנֹת לְאֵהָ בֶּן שְׁנֵי לְיַעֲקֹב: וַתִּכְלָד זֹלְפָה שְׁפֹנֹת לְאֵהָ
בֶּן שְׁנֵי לְיַעֲקֹב: וַיִּלְיֶדֶת זֹלְפָה אִמְתָּא דְלְאֵהָ בֶּר תַּנְיִן לְיַעֲקֹב:

יג וַתֹּאמֶר לֵאָה בְּאִשְׁרֵי כִּי אֲשֶׁרוּנִי בְּנוֹת וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ אִשֶּׁר:
וַתֹּאמֶר לֵאָה בְּאִשְׁרֵי כִּי אֲשֶׁרוּנִי בְּנוֹת וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ אִשֶּׁר: וְאִמְרַת לֵאָה
תִּשְׁבַּחְתָּא הוֹת לִי אֲרִי בְּכֵן יִשְׁבַּחֲנִי נְשִׂיא וְקֶרֶת יֵת שְׁמָהּ אִשֶּׁר:

רביעי יד וַיִּלְךָ רְאוּבֵן בְּיָמֵי קְצִיר-זֹזְטִים וַיִּמְצֵא דוּדָאִים בַּשָּׂדֶה וַיָּבֵא
אֹתָם אֶל-לֵאָה אִמּוֹ וַתֹּאמֶר רְחוּל אֶל-לֵאָה תִּנִּי-נָא לִי מִדוּדָאֵי
בְּנֶךָ: וַיִּלְךָ רְאוּבֵן בְּיָמֵי קְצִיר-זֹזְטִים וַיִּמְצֵא דוּדָאִים בַּשָּׂדֶה וַיָּבֵא אֹתָם אֶל-
לֵאָה אִמּוֹ וַתֹּאמֶר רְחוּל אֶל-לֵאָה תִּנִּי-נָא לִי מִדוּדָאֵי בְּנֶךָ: וְאִל רְאוּבֵן בְּיוֹמֵי חֶצֶד
חֲטִין וְאִשְׁכַּח יְבֻרוּחִין בְּחֻקְלָא וְאִיתִי יִתְחוּן לְלֵאָה אִמָּה וְאִמְרַת רְחוּל לְלֵאָה הָבִי כְעֵן לִי מִיְבֻרוּחֵי
דְּבָרֶיךָ:

[יד] בימי קציר חטים. להגיד שזמן של שצטים, שעת הקציר היה, ולא פשט ידו צגול להציא חטים ושעורים, אלא דבר ההפקר שאין אדם מקפיד בו: דודאים. שיגלי עשב הוא, וצלשון ישמעאל ישמ"ן (סנהדרין 105):

טו וַתֹּאמֶר לֵאָה הַמְעַט קִוְּוַתְּךָ אֶת-אִישִׁי וְכִלְקוּזַת גָּם אֶת-דוּדָאֵי בְּנֵי
וַתֹּאמֶר רְחוּל לְכֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַכְּלִילָה תַּנּוֹת דוּדָאֵי בְּנֶךָ: וַתֹּאמֶר
לֵאָה הַמְעַט קִוְּוַתְּךָ אֶת-אִישִׁי וְכִלְקוּזַת גָּם אֶת-דוּדָאֵי בְּנֵי וַתֹּאמֶר רְחוּל לְכֵן יִשְׁכַּב
עִמָּךְ הַכְּלִילָה תַּנּוֹת דוּדָאֵי בְּנֶךָ: וְאִמְרַת לֵאָה הַזְעִיר דְּדַבְּרַתְּ יֵת בְּעָלֵי וְתִסְבִּין אַף יֵת יְבֻרוּחֵי
דְּבָרֵי וְאִמְרַת רְחוּל בְּכֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ בְּלִילֵיא חֲלָף יְבֻרוּחֵי דְּבָרֶיךָ:

[טו] ולקחת גם את דודאי בני. צתמיה, ולעשות עוד זאת, ליקח גם את דודאי בני, ותרנומו ולמיס: רבן ישכב עמך היורה. שלי היתה שכיבת לילה זו, ואני נותנה לך תחת דודאי בנך. ולפי שזלולה צמסכז הדליק, לא זכתה להקצר עמו (כ"ד ע"ג, א):

טז וַיָּבֵא יַעֲקֹב מִן-הַשָּׂדֶה בְּעֶרְבֹ וַתֵּצֵא לֵאָה לְקִרְאָתוֹ וַתֹּאמֶר
אֵלַי תָּבוֹא כִּי שָׂכַר שְׂכַרְתִּיךָ בְּדוּדָאֵי בְּנֵי וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ בְּכִילָה
הוּא: וַיָּבֵא יַעֲקֹב מִן-הַשָּׂדֶה בְּעֶרְבֹ וַתֵּצֵא לֵאָה לְקִרְאָתוֹ וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא
כִּי שָׂכַר שְׂכַרְתִּיךָ בְּדוּדָאֵי בְּנֵי וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ בְּכִילָה הוּא: וְאֵתָא (כ"י ועל) יַעֲקֹב מִן
חֻקְלָא

חָקְלָא בְרַמְשָׁא וּנְפַקְתָּ לָאָה לְקַדְמוּתָהּ וְאָמַרְתָּ לִוְתִי תִיעוּל אַרְי מִינֵר אַגְרֵתִיךָ בִּיבְרוּחֵי דְבָרֵי
וּשְׂכִיב עִמָּה בְּלֵילֵיא הוּא:

[טז] שָׂכַר שְׂבֵרְתִיךָ. נִתְמִי לְחַמֵּל שְׂכָרָה: בְּרִיָּלָה הוּא. הַקְצֵה סִייעוּ, שִׁילָא מַשְׁס יִשְׁשַׁכֵּר (מִדָּה לֵא):

יז וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת-לֵאָה וַתֵּהָר וַתֵּלֶד לְיַעֲקֹב בֶּן זָמְיִשׁ׃ וַיִּשְׁמַע
אֱלֹהִים אֶת-לֵאָה וַתֵּהָר וַתֵּלֶד לְיַעֲקֹב בֶּן זָמְיִשׁ׃ וַקְּבִיל יי צְלוּתָהּ דְּלֵאָה וְעַדִּיאַת
וַיִּלְיֶדֶת לְיַעֲקֹב בֶּר חַמְיִשָּׁא׃

[יז] וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת לֵאָה. שְׁהִיתָה מַתְלוּסָה וּמַחְזֵרַת לְהַרְבּוֹת שְׂבָטִים:

יח וַתֹּאמֶר לֵאָה נָתַן אֱלֹהִים שְׂכָרִי אִשֶׁר-נָתַתִּי שְׂפֹנֹתַי לְאִישִׁי
וַתִּקְרָא שְׁמוֹ יִשְׁשַׁכֵּר׃ וַתֹּאמֶר לֵאָה נָתַן אֱלֹהִים שְׂכָרִי אִשֶׁר-נָתַתִּי שְׂפֹנֹתַי
לְאִישִׁי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ יִשְׁשַׁכֵּר׃ וְאָמַרְתָּ לָאָה יְהִי יי אַגְרֵי דִי יְהִיבִית אִמְתִּי לְבַעְלִי וְקִרְתָּ
שְׂמָהּ יִשְׁשַׁכֵּר׃

יט וַתֵּהָר עוֹד לֵאָה וַתֵּלֶד בֶּן-שֵׁשִׁי לְיַעֲקֹב׃ וַתֵּהָר עוֹד לֵאָה וַתֵּלֶד
בֶּן-שֵׁשִׁי לְיַעֲקֹב׃ וְעַדִּיאַת עוֹד לָאָה וַיִּלְיֶדֶת בֶּר שְׂתִיתָאֵי לְיַעֲקֹב׃

כ וַתֹּאמֶר לֵאָה זָבַדְנִי אֱלֹהִים | אֵתִי זָבַד טוֹב הַפְּעַם יִזְבְּלֵנִי אִישִׁי
כִּי-יִלְדֵתִי לוֹ שֵׁשָׁה בָנִים וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ זְבֻלֹן׃ וַתֹּאמֶר לֵאָה זָבַדְנִי
אֱלֹהִים | אֵתִי זָבַד טוֹב הַפְּעַם יִזְבְּלֵנִי אִישִׁי כִּי-יִלְדֵתִי לוֹ שֵׁשָׁה בָנִים וַתִּקְרָא
אֶת-שְׁמוֹ זְבֻלֹן׃ וְאָמַרְתָּ לָאָה יְהִי יי חֶלֶק טַב הָרָא זְמַנָּא יְהִי מְדוּרָה דְּבַעְלִי לִוְתִי אַרְי
וַיִּלְיֶדֶת לָהּ שְׂתָא בְּנִין וְקִרְתָּ יֵת שְׂמָהּ זְבֻלֹן׃

[כ] זָבַד טוֹב. כְּתַרְגוּמוֹ: יִזְבְּלֵנִי. לְשׁוֹן צִיַּת זְבֻל, הִירְצֵרִי"ל צִלְע"ז, צִיַּת מְדוּרָה, מַעֲתָה לֹא תִהְיֶה
עֵיקַר דִּירְתוֹ אִלָּא עַמִּי, שִׁישׁ לִי צְנִים כְּנֶגֶד כָּל נְשִׁוּ׃

כא וְאֶזְרָר יִלְדָּהּ בֵּת וַתִּקְרָא אֶת-שְׂמֹתָהּ דִּינָה׃ וְאֶזְרָר יִלְדָּהּ בֵּת וַתִּקְרָא
אֶת-שְׂמָהּ

את-שְׁמוֹתַי דִּינָה: וּבְתָר בֵּן יִלְדֵת בְּרַתָּא וְקָרַת יָת שְׁמוֹהּ דִּינָה:

[כא] דינה. פירשו רבותינו (ברכות ס), שדנה לאה דין צעמנה, אם זה זכר, לא תהא רחל אחותי
כאחת השפחות, והתפללה עליו ונהפך לנקבה:

כב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת-רִחֵל וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים וַיִּפְתְּחוּ אֶת-
רִחוּמָהּ: וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת-רִחֵל וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים וַיִּפְתְּחוּ אֶת-רִחוּמָהּ: וְעַל
דּוֹכְרָנָא דְרַחֵל קָרָם יִי וְקָבִיל צְלוּתָהּ יִי וַיְהִי לָהּ עַדוּי:

[כב] ויזכור אלהים את רחל. זכר לה שמקרה סימניה לאחותה (בר עג ד), ושהיתה מזירה שלא
תעלה בזוגלו של עשו, שמא יגרסנה יעקב לפי שאין לה זנים, ואף עשו הרשע כך עלה לזנו
כששמע שאין לה זנים. הוא שייסד הפייט, האדמון כצט שלא חלה לזה לקחתה לו ונתזהלה:

כג וַתֵּהָר וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר אֶסֶף אֱלֹהִים אֶת-זֹרְפָתִי: וַתֵּהָר וַתֵּלֶד
בֶּן וַתֹּאמֶר אֶסֶף אֱלֹהִים אֶת-זֹרְפָתִי: וְעַדִּיאַת וַיִּלְדֵת בֶּר וַאֲמַרְתַּי כְּנִשׁ יִי יָת חֲסוּדִי:

[כג] אסף. הכניסה צמקוס שלא תראה, וכן אסף חרפתנו (שעיה ד א), ולא יאסף הציתה (שמות ט,
יט), אספו נגהם (ויאל ד טו), וירחק לא יאסף (שעיה ס ס), לא יעמן: חרפתי. שהייתי לחרפה שאני
עקרה, והיו אומרים עלי שאלעה לחלקו של עשו הרשע. ואגדה, כל זמן שאין לאשה בן, אין לה
צמי לתלות קרחונה, משיש לה בן תולה זו, מי שזר כלי זה, בנק, מי אכל תאנים אלו, בנק:

כד וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ יוֹסֵף וַיֹּסֶף אֱלֹהִים לֵי בֶן אֲזָרָה: וַתִּקְרָא
אֶת-שְׁמוֹ יוֹסֵף לְאִמְרָה יוֹסֵף יְהוָה לֵי בֶן אֲזָרָה: וְקָרַת יָת שְׁמוֹהּ יוֹסֵף לְמִימְרָהּ יוֹסֵף יִי לֵי
בֶר אֲחֵרָן:

[כד] יוסף ה' לי בן אחר. יודעת היתה בצנזאה, שאין יעקב עתיד להעמיד אלא שנים עשר שצטים,
אמרה, יהי רצון שאותו שהוא עתיד להעמיד, יהא ממני, לכך לא נתפללה אלא על בן אחר:

כה וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָהּ רִחֵל אֶת-יוֹסֵף וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-לֵבָן שְׁלוֹזְנִי
וְאַלְכָה אֶל-מִקְוֵי וּלְאֶרְצִי: וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָהּ רִחֵל אֶת-יוֹסֵף וַיֹּאמֶר
יַעֲקֹב אֶל-לֵבָן שְׁלוֹזְנִי וְאַלְכָה אֶל-מִקְוֵי וּלְאֶרְצִי: וַחֲוָה בֶר יִלְדֵת רַחֵל יָת יוֹסֵף וַאֲמַר
יַעֲקֹב

יעקב ללבן שלחני ואיהך לאתרי ולארעי:

[כה] כאשר ירדה רחל את יוסף. משנולד שטנו של עשו, שנאמר והיה צית יעקב אש וצית יוסף להצה וצית עשו לקש (עצמיה א, יח), אש בלא להצה אינו שולט למרחוק, משנולד יוסף, בטח יעקב צהקצ"ה ורלה לשו:

כו תָּנָה אֶת-נְשֵׁי וְאֶת-יְלָדֵי אֲשֶׁר עֲבַדְתִּי אֹתְךָ בְּהֵן וְאֹלְכָה כִּי אֲתֵה יְדַעַת אֶת-עֲבַדְתִּי אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ: תָּנָה אֶת-נְשֵׁי וְאֶת-יְלָדֵי אֲשֶׁר עֲבַדְתִּי אֹתְךָ בְּהֵן וְאֹלְכָה כִּי אֲתֵה יְדַעַת אֶת-עֲבַדְתִּי אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ: הִבַּיִת נְשֵׁי וְיֵת בְּנֵי דֵי פְלַחִית יִתְךָ בְּהֵן וְאֹזִיל אֲרִי אֶת יְדַעַת יֵת פְּלַחֲנִי דֵי פְלַחְתְּךָ:

[כו] תנה את נשי וגו'. איני רואה ללאת כי אס ברשות:

כו וַיֹּאמֶר אֲלֵיוֹ לָבָן אִם-נָא מִצְאָתִי וְזֶן בְּעֵינֶיךָ נְוֹשְׁתִּי וַיְבָרְכֵנִי יְהוָה בְּגִלְגָּלְךָ: וַיֹּאמֶר אֲלֵיוֹ לָבָן אִם-נָא מִצְאָתִי וְזֶן בְּעֵינֶיךָ נְוֹשְׁתִּי וַיְבָרְכֵנִי יְהוָה בְּגִלְגָּלְךָ: וַאֲמַר לֵה לָבָן אִם כְּעֵן אֲשַׁבְּחִית רַחֲמֵיךָ נְדַמְךָ נְפִיתִי וְבָרְכֵנִי וַיְבָרְכֵךָ:

[כו] נחשתי. מנחש הייתי, נסיתי בנחוש שלי שעל ידך צאה לי צרכה, כשצאת לכאן לא היו לי צנים, שנאמר והנה רחל בנתו עס האן, אפשר יש לו צנים והוא שולח בנתו אלל הרועים, ועכשיו היו לו צנים, שנאמר וישמע את דברי בני לבן:

כח וַיֹּאמֶר נְקֻבָּה שְׁכָרְךָ עָלַי וְאֲתַנְּהָ: וַיֹּאמֶר נְקֻבָּה שְׁכָרְךָ עָלַי וְאֲתַנְּהָ: וַאֲמַר פְּרִיש אַגְרֵךָ עָלַי וְאֲתַנְּךָ:

[כה] נקבה שכרך. כתרוממו פריש אגרך:

כט וַיֹּאמֶר אֲלֵיוֹ אֲתֵה יְדַעַת אֶת אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ וְאֶת אֲשֶׁר-הָיָה מִקְנֶךָ אֲתֵנִי: וַיֹּאמֶר אֲלֵיוֹ אֲתֵה יְדַעַת אֶת אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ וְאֶת אֲשֶׁר-הָיָה מִקְנֶךָ אֲתֵנִי: וַאֲמַר לֵה אֶת יְדַעַת יֵת דֵי פְלַחְתְּךָ וְיֵת דְּהוּהָ בְּעִירְךָ עִמּוֹ:

[כט] ואת אשר היה מקנך אתי. את חשבון מעוט מקנך שצא לידי מתחלה כמה היו:

ל כי מועט אשר-היה כף לפני ויפריץ לרב ויברך יהוה אתך
לרגלי ועתה מותי אעשה גם-אנכי לביתתי כי מועט אשר-היה כף
לפני ויפריץ לרב ויברך יהוה אתך לרגלי ועתה מותי אעשה גם-אנכי לביתתי:
ארי זעיר די תוה לך קדמי ותקוף למסגני ובריד יי יתך בדילי וכען אימתי אעביר אף אנא לביתתי:

[ל] רגלי. עם רגלי, ששזיל זיאת רגלי זאת אללך הזרכה (צ"ר עג. ח), כמו העם אשר זרגליך (שמע)
יא. ח. לעם אשר זרגלי (שופטים ח. ט). הזאים עממי גם אנכי לביתתי. לזורך זיתך, עכשיו אין עושין
לזרכי אלא זני, ולריך (אט) להיות עושה גם אני עמהם לסמכן, וזהו גם:

לא ויאמר מה אתן-לך ויאמר יעקב לא-תתן-לי מאומה אם-
תעשה-לי הדבר הזה אשובה ארעה צאנך אשבור: ויאמר מה
אתן-לך ויאמר יעקב לא-תתן-לי מאומה אם-תעשה-לי הדבר הזה אשובה
ארעה צאנך אשבור: ואמר מה אתן לך ואמר יעקב לא תתן לי מדעם אם תעבד לי פתגמא
הדין אהוב ארעי ענך אטר:

לב אעבר בכל-צאנך היום הסר משם כל-שה | נקד וטלוא וכל-
שה-זוים בכשבים וטלוא ונקד בעזים והיה שכרי: אעבר בכל-
צאנך היום הסר משם כל-שה | נקד וטלוא וכל-שה-זוים בכשבים וטלוא
ונקד בעזים והיה שכרי: אעבר בכל ענך יומא דין העדי (נ"י אעד) מתמן כל אמר נמור
ורקוע וכל אמר שחום באמריא ורקוע ונמור בעזיא ויהי אגרי:

[לב] נקד. מנומר זחזרזורות דקות כמו נקודות, פונטר"א זלע"ז: טלוא. לשון טלואים, חזרזורות
חזבות: חום. שחום דומה לזדוס רש"י זלע"ז, לשון משנה, שחמתית ונמאלת לזנה, לענין הזדואה:
והיה שכרי. אותן שזולדו מכלן ולהזא נקודים וטלואים זעזים ושחומים זכשזים יהיו שלך,
ואותן שזשן עכשיו, הזפרש מהם והפקידם זיד זניך, שלא תזמר לי על הנולדים מעמה, אלו
היו שם מתחלה, ועוד, שלא תזמר לי על ידי הזכרים שהן נקודים וטלואים, תלדנה הנקבות
דוגמתן מכלן ואילך:

לז וענתה-בי צדקתי ביום מוזר פי-תבוא על-שכרי לפניך כל-
אשר-איננו נקד וטלוא בעזים וזוים בכשבים זנוב הוא אתי:
וענתה-בי

וענתה-בי צדקתי ביום מנזר כפי-תבוא על-שכרי לפנך כל אשר-איננו נקד
וטלוא בעזים וזוים בפשעים גנוב הוא אתי: ותסהר בי זכותי ביום דמחר ארי תיעול
על אנרי קדמך כל די ליתוהי נמור ורקוע בעזיא ושחום באמריא גנובא הוא עמי:

[לג] וענתה בי וגו'. אם תחשדני שאני נוטל משלך כלום, תענה בי לדקתי, כי תבוא לדקתי ותעיד
על שכרי לפניך, שלא תמלא צעדרי כי אם נקודים וטלואים, וכל שתמלא צהן שאינו נקוד או
טלוא או חוס, צידוע שגנבתיו לך, וצגניצה הוא שרוי אללי:

לד ויאמר לבן הן לו יהי כדברך: ויאמר לבן הן לו יהי כדברך: ואמר
לבן ברם לוי יהי כפתגמך:

[לה] הו. לשון קבלת זכרים: לו יהי כדברך. הלואי שתחפון צדק:

לה ויסר ביום ההוא את-התישים העקרים והטלאים ואת כל-
העזים הנקדות והטלאות כל אשר-לבן בו וכל-זוים בפשעים
ויתן ביד-בניו: ויסר ביום ההוא את-התישים העקרים והטלאים ואת כל-
העזים הנקדות והטלאות כל אשר-לבן בו וכל-זוים בפשעים ויתן ביד-בניו:
ואעדי ביומא ההוא ית תישא רגוליא ורקועיא וית כל עזיא נמורתא ורקועתא כל די חור ביה
וכל דשחום באמריא ויהב ביד בנוהי:

[לה] ויסר. לכן ציוס ההוא וגו': התישים. עזים זכרים: כל אשר לבן בו. כל אשר היתה זו
חברצורות לצנות: ויתן. לכן ציד בניו:

לו וישם דרר שלשת ימים בינו ובין יעקב ויעקב רעה את-צאן
לבן הנותרת: וישם דרר שלשת ימים בינו ובין יעקב ויעקב רעה את-צאן
לבן הנותרת: ושוי מהלך תלתא יומין בינוהי ובין יעקב ויעקב רעי ית ענא דלבן דאשתארן:

[לז] הנותרות. הרעעות שבהן, הסולות והעקרות שאינן אלא שירים, אותן מסר לו:

לו ויקחו-לו יעקב מיקל לבנה לזו ולזו וערמון ויפצל בהן פצלות
לבנות מוזשף הכלבן אשר על-המוקלות: ויקחו-לו יעקב מיקל לבנה לזו

ולזו

וכיון וערמוון ונפצל בהן פצלות לבנות מיוזשף הכבן אשר על-המוקלות: ונסוב
לה יעקב חוטרין דלכן רטיבין ודלוז ודדלוף וקלויף בהון קלפין חורין קלוף חור די על חוטרין:

[לח] מקר רבנה. עץ הוא, ושמו לבנה, כמא דתימא, תחת אלון ולבנה (השע 7 י'), ואומר אני הוא
שקורין טרימנ"ל שהוא לבן: רח. כשהוא רטוב: ולו. ועוד לקח מקל לזו, עץ שגדלין בו אגוזים
דקיס, קולדר"י בלע"ז: וערמוון. קשטני"ר בלע"ז: פצלות. קלופים קלופים, שהיה עושהו מנומר:
מחשה הרבו. גלוי לזבן של מקל, כשהיה קולפו, היה נראה לזבן שלו במקום הקלוף:

לח ויצג את-המוקלות אשר פצל ברהטים בשקתות המים אשר
תבאן הצאן לשקות לנכזו הצאן ויזמנה בבאן לשקות: ויצג
את-המוקלות אשר פצל ברהטים בשקתות המים אשר תבאן הצאן לשקות
לנכזו הצאן ויזמנה בבאן לשקות: ודעין ית חוטרין די קלויף ברהטיא אתר בית שקיא
דמניא אתר דאתן (כ"י דאתן) ענא למשתי לקבליהון דענא ומתיחמן במיתהון למשתי:

[לח] ויצג. תרגומו ודעין, לשון תחיבה, ונעילה היא בלשון ארמית, והרצה יש בגמ' דלח ושלפה, דך
ציה מיד, דלח כמו דעלה, אלא שמקצר את לשונו: ברהטים. במרוות המים בצריכות העשויות
בארץ להשקות שם האין: אשר תבאן וגו'. ברהטים אשר תבאן האין לשמות, שם הליג המקלות
לנכח האין: ויזמנה וגו'. הזמנה רואה את המקלות והיא נרתעת לאחוריה, והזכר רוצה,
ויולדת כיוצא בו (כ"י ע"ג). רבי אושעיא אומר, המים נעשין זרע במעיהן ולא היו נריכות לזכר,
וזכו ויזמנה וגו':

לח ויזמנו הצאן אכל-המוקלות ותלדן הצאן עקדים נקדים וטלאים:
ויזמנו הצאן אכל-המוקלות ותלדן הצאן עקדים נקדים וטלאים: ואתחמא ענא
בחוטרין וילידא ענא רגולין נמורין ורקועין:

[לח] אכל המוקלות. אל מראות המקלות: עקודים. משונים במקום עקידתן, הם קרסולי ידיהם
ורגליהם:

מ והכשבים הפריד יעקב ויתן פני הצאן אכל-עקד וכל-זוים בצאן
לבן וישת-לו עדרים לבדו וכלא שתם על-צאן לבן: והכשבים
הפריד יעקב ויתן פני הצאן אכל-עקד וכל-זוים בצאן לבן וישת-לו עדרים
לבדו

לְבַדּוֹ וְכִי־שָׁתָם עַל-צֹאן לֶבֶן: וְאִמְרִיא אֶפְרַשׁ יַעֲקֹב וַיְהִי בְרִישׁ עֲנַא כָּל דְּרָגוּל וְכָל דְּשָׁחוּם בְּעֵנַא דְּלֶבֶן וְשׁוּי לֵה עֲדְרִין בְּלַחֲדוּדְהִי וְלֵא עֲרַבְנוּן עִם עֲנַא דְּלֶבֶן:

[מ] והכשבים הפריד יעקב. הנולדים עקודים נקודים, הזדיל והפריש לעגמן, ועשה אותן עדר עדר לזדו, והוליך אותם העדר העקוד לפני האץ, ופני האץ ההולכות אחריהם נופות אליהם, וזה שנאמר ויתן פני האץ אל עקוד, שהיו פני האץ אל העקודים, ואל כל חוס שמאל צלץ לזן: וישת לו עדרים. כמו שפירשתי:

מא וְהָיָה בְּכָל-יְזוּם הַצֹּאן הַמְּקֻשְׁרוֹת וְשֵׁם יַעֲקֹב אֶת-הַמְּקַלּוֹת לְעֵינַי הַצֹּאן בְּרֵהֻטִים לְיְזוּמֵהָ בַּמְּקַלּוֹת: וְהָיָה בְּכָל-יְזוּם הַצֹּאן הַמְּקֻשְׁרוֹת וְשֵׁם יַעֲקֹב אֶת-הַמְּקַלּוֹת לְעֵינַי הַצֹּאן בְּרֵהֻטִים לְיְזוּמֵהָ בַּמְּקַלּוֹת: וְהָיָה בְּכָל עֵדן דְּמַתִּיחֵמֶן עֲנַא מִבְּכֶרְתָּא וּמְשׁוּי יַעֲקֹב ית חוּטְרִיא לְעֵינַי עֲנַא בְּרֵהֻטִיא לְיַחְמוּתְהוֹן בְּחוּטְרִיא:

[מא] המקשרות. כתרנומו הזכירות, ואין לו עד צמקרא. ומנחם חזרו עם אחיתופל צקושרים (שמואל-3 טו, לא). ויהי הקשר אמין אותן המתקשרות יחד למחר עזורן:

מב וּבַהֲעֵטִיף הַצֹּאן לֹא יֵשִׁים וְהָיָה הָעֵטָפִים לְלֶבֶן וְהַקְּשָׁרִים לְיַעֲקֹב: וּבַהֲעֵטִיף הַצֹּאן לֹא יֵשִׁים וְהָיָה הָעֵטָפִים לְלֶבֶן וְהַקְּשָׁרִים לְיַעֲקֹב: וּבְלִקְיֵשׁוֹת עֲנַא לֹא מְשׁוּי וְהָיָה לְקִישָׁא לְלֶבֶן וּבְכִירִיא לְיַעֲקֹב:

[מב] ובהעטיף. לשון איחור, כתרנומו וצלקשות. ומנחם חזרו עם המחללות והמעטפות (ישעיה ג, כג). לשון עטיפת כסות, כלומר מתעטפות עזורן וזמרון, ואין מתאוות להתייחס על ידי הזכרים:

מג וַיִּפְרֹץ הָאִישׁ מֵאֵד מֵאֵד וַיְהִי-לוֹ צֹאן רַבּוֹת וּשְׁפֹחוֹת וְעֲבָדִים וְגַמְלִים וְזִמְרִים: וַיִּפְרֹץ הָאִישׁ מֵאֵד מֵאֵד וַיְהִי-לוֹ צֹאן רַבּוֹת וּשְׁפֹחוֹת וְעֲבָדִים וְגַמְלִים וְזִמְרִים: וַתִּקְוֶה גְבֵרָא לְחֵדָא וְהָיָה לָהּ עֵן סִינָאן וְאִמְהָן וְעַבְדִּין וְגַמְלִין וְזִמְרִין:

[מג] צאן רבות. פרות ורצות משאר אץ; ושפחות ועבדים. מוכר לאנו דממיס יקרים, ולוקח לו כל אלה:

לא א וַיִּשְׁמַע אֶת-דְּבָרֵי בְנֵי-לֶבֶן לֵאמֹר לְקֹחַ יַעֲקֹב אֶת-כָּל-אֲשֶׁר לְאֲבִינוֹ

לְאֲבִינֹו וּמֵאֲשֶׁר לְאֲבִינֹו עֲשֵׂה אֶת כָּל-הַכֹּבֵד הַזֶּה: וַיִּשְׁמַע אֶת-הַבְּרִי
 בְנֵי-לֵבָן לֵאמֹר לָקֹז יַעֲקֹב אֶת כָּל-אֲשֶׁר לְאֲבִינֹו וּמֵאֲשֶׁר לְאֲבִינֹו עֲשֵׂה אֶת
 כָּל-הַכֹּבֵד הַזֶּה: וַשְּׁמַע יֵת פִּתְגָמֵי בְנֵי לָבָן דְּאָמְרִין נָסִיב יַעֲקֹב יֵת כָּל דֵּי לְאֹבֹנָא וּמְדֵי לְאֹבֹנָא
 קָנָא יֵת כָּל נְכֹסֵי הַדִּין:

[א] עשה. כנס, כמנו ויעש חיל (שמואל-ב יז, מה), ויך את עמלק:

ב וַיֵּרָא יַעֲקֹב אֶת-פְּנֵי לָבָן וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ עִמּוֹ כְּתַבּוּל שְׁלִשׁוֹם: וַיֵּרָא
 יַעֲקֹב אֶת-פְּנֵי לָבָן וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ עִמּוֹ כְּתַבּוּל שְׁלִשׁוֹם: וְחֹזָא יַעֲקֹב יֵת סְבַר אִפִּי לָבָן
 וְהָא לִיתוּהֵי עִמּוֹהּ כְּמֵאתְמֵלֵי וּמְדִקְמוּהֵי:

ג וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-יַעֲקֹב שׁוּב אֶל-אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וּלְמִוְלַדְתְּךָ וְאֶהְיֶה
 עִמָּךְ: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-יַעֲקֹב שׁוּב אֶל-אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וּלְמִוְלַדְתְּךָ וְאֶהְיֶה עִמָּךְ:
 וְאָמַר יֵי לְיַעֲקֹב תּוּב לְאַרְעָא דְאַבְהַתְךָ וּלְיִלְדַתְךָ וַיְהִי מִימְרֵי בְּסַעְדָּךְ:

[ג] שוב אל ארץ אבותיך. ושם אהיה עמך, אצל בעודך מחוצר לטמא, אי אפשר להשרות
 שכינתי עליך:

ד וַיִּשְׁלְחוּ יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרִנּוֹל וּלְלֵאָה הַשְּׂדֵה אֶל-צִנְאָנֹו: וַיִּשְׁלְחוּ יַעֲקֹב
 וַיִּקְרָא לְרִנּוֹל וּלְלֵאָה הַשְּׂדֵה אֶל-צִנְאָנֹו: וַשְּׁלַח יַעֲקֹב וַקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה לְחַקְלָא לְזוֹת
 עֵנָה:

[ד] ויקרא ררחא וצנא. לרחל תחלה ואחר כך ללאה, שהיא הימה עקרת הצית, שצנצילה נודווג
 יעקב עם לבן, ואף צניה של לאה מודים צדצה, שהרי צועז וצית דינו משצט יהודה אומרס,
 כרחל וכלאה אשר צנו שתיסן וגו', הקדימו רחל ללאה:

ה וַיֹּאמֶר לְהֵן רֵאָה אָנֹכִי אֶת-פְּנֵי אֲבִיכֹן כִּי-אֵינֶנּוּ אֵלַי כְּתַמּוּל
 שְׁלִשָׁם וְאֶחָדֵי אֲבִי הִיָּה עִמָּדִי: וַיֹּאמֶר לְהֵן רֵאָה אָנֹכִי אֶת-פְּנֵי אֲבִיכֹן
 כִּי-אֵינֶנּוּ אֵלַי כְּתַמּוּל שְׁלִשָׁם וְאֶחָדֵי אֲבִי הִיָּה עִמָּדִי: וְאָמַר לְהֵן חֲזִי אָנָא יֵת סְבַר אִפִּי
 אֲבוּכֹן אֲרִי לִיתוּהֵי עִמִּי כְּמֵאתְמֵלֵי וּמְדִקְמוּהֵי וְאֵלְהָהּ דְאַבָּא הִנּוּה בְּסַעְדֵי:

ו ואתנה ידעתן כי בכל-כוזי עבדתי את-אביכן: ואתנה ידעתן כי בכל-כוזי עבדתי את-אביכן: ואתן ידעתין ארי בכל חילי פלחית ית אבוכן:

ז ואביכן התל בי והזכף את-מישפרכי עשרת מינים ולא-נתנו אלהים להרע עמדי: ואביכן התל בי והזכף את-מישפרכי עשרת מינים ולא-נתנו אלהים להרע עמדי: ואבוכן שקר בי ואשני ית אנרי עשר זמנין ולא שבקה יי לאבאשא עמי:

[ז] עשרת מינים. אין מונים פחות מעשרה: מינים. לשון סכום כלל החשזון, והן עשירות, למדנו שהחליף תנאו מאה פעמים:

ח אם-כה יאמר נקדים יהיה שכרך ויכלו כל-הצאן נקדים ואם-כה יאמר עקדים יהיה שכרך ויכלו כל-הצאן עקדים: אם-כה יאמר נקדים יהיה שכרך ויכלו כל-הצאן נקדים ואם-כה יאמר עקדים יהיה שכרך ויכלו כל-הצאן עקדים: אם כדון הוה אמר נמורין יהא אנרד וילידן כל ענא נמורין ואם כדון הוה אמר רגולין יהא אנרד וילידן כל ענא רגולין:

ט ויעל אלהים את-מקנה אביכם ויתן-לי: ויעל אלהים את-מקנה אביכם ויתן-לי: ואפרש יי ית גיטי דאבוכון ויהב לי:

י ויהי בעת יזום הצאן ואשא עיני וארא בזולום והנה העתדים העלים על-הצאן עקדים נקדים וברדים: ויהי בעת יזום הצאן ואשא עיני וארא בזולום והנה העתדים העלים על-הצאן עקדים נקדים וברדים: ומה בעדן דאתיחמא ענא וזקפית עיני וחזית בחלמא והא תישא דסלקין על ענא רגולין נמורין ופציחין:

[י] והנה העתודים. אף על פי שהדילים לזן כולם שלא יתעזרו האין דוגמתן, היו המלאכים מביאין אותן מעדר המסור ציד בני לזן, לעדר שציד יעקב (בר עב טז): וברדים. תרגומו ופלוסין, פייש"ר זלע"ז, חוט של לזן מקיף את גופו סביב, וחזרצורות שלו פתוחה ומפולשת מזו אל זו, ואין לי להציא עד מן המקרא:

יא ויאמר אלי מלאך האלהים בזולום יעקב ואמר הניני: ויאמר אלי מלאך

מוֹכַרְהֶם הַאֲכֹלִים בְּזוֹכֹבִים יַעֲקֹב וַאֲמֹר הַנְּנִי: וַאֲמַר לִי מִלְּאֲכָא דִּי בְחִלְמָא יַעֲקֹב וַאֲמַרִּית
הָא אֲנָא:

יב וַיֹּאמֶר שְׂא-נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה כָּל-הַעֲתִדִים הַעֲלִים עַל-הַצֹּאן עֲקָדִים
נְקָדִים וּבְרָדִים כִּי רֵאִיתִי אֶת כָּל-אֲשֶׁר לְבֶן עֵשָׂה כָּךְ: וַיֹּאמֶר שְׂא-נָא
עֵינֶיךָ וּרְאֵה כָּל-הַעֲתִדִים הַעֲלִים עַל-הַצֹּאן עֲקָדִים נְקָדִים וּבְרָדִים כִּי רֵאִיתִי אֶת
כָּל-אֲשֶׁר לְבֶן עֵשָׂה כָּךְ: וַאֲמַר זְקוּף פְּעֵן עֵינֶיךָ וַחֲזוּי כָּל תִּישִׂיא דְסַלְקִין עַל עֵנָא רְגוּלִין נְמוּרִין
וּפְצִיחִין אַרְי גְּלִי קַדְמֵי יָת כָּל דִּי לְבָן עֵבֶד לְךָ:

יג אֲנֹכִי הָאֵל בֵּית-אֵל אֲשֶׁר מִשְׁוֹת שָׁם מִצְבֵּה אֲשֶׁר נְדַרְתָּ לִּי
שָׁם נָדַר עֲתָה קוּם צֵא מִן-הָאָרֶץ הַזֹּאת וְשׁוּב אֶל-אָרֶץ מוֹכְדֶתְךָ:
אֲנֹכִי הָאֵל בֵּית-אֵל אֲשֶׁר מִשְׁוֹת שָׁם מִצְבֵּה אֲשֶׁר נְדַרְתָּ לִּי שָׁם נָדַר עֲתָה קוּם
צֵא מִן-הָאָרֶץ הַזֹּאת וְשׁוּב אֶל-אָרֶץ מוֹכְדֶתְךָ: אֲנָא אֱלֹהָא דְאֲתַגְלִיתִי עֲלֶךָ בְּבֵית אֵל דִּי
מִשְׁחַתָּא תַּמָּן קָמָא דִּי קִימְתָא קַדְמֵי תַּמָּן קוּם פְּעֵן קוּם פּוּק מִן אַרְעָא הַדָּא וְתוּב לְאַרְעָא יְלֻדוּתְךָ:

[יג] האל בית אל. כמו אל בית אל, ה"א יתירה, ודרך מקראות לדבר כן, כמו כי אתם צאים אל הארץ כנען (במדבר לה ג): משחת שם. לשון רבוי וגדולה כשנמשח למלכות, כך וילך שמן על ראשה להיות משוחה למנוחה: אשר נדרת לי. ונריך אתה לשלמו, שאמרת יהיה בית אלהים, שתקריב שם קרבנות:

יד וַתַּעַן רוּחַ וְכֹלָה וַתֹּאמְרֵנָה לּוּ הָעוֹד כְּנֹי וְזַלְקָ וְנִזְכְּלָה בְּבֵית
אֲבִינֹ: וַתַּעַן רוּחַ וְכֹלָה וַתֹּאמְרֵנָה לּוּ הָעוֹד כְּנֹי וְזַלְקָ וְנִזְכְּלָה בְּבֵית אֲבִינֹ: וַאֲתִיבַת
רַחֵל וְלָאָה וַאֲמָרְןָ לָהּ הָעוֹד (פֶּעֶן) לְנָא חֵלְקָ וְאַחְסָנָא בְּבֵית אֲבוּנָא:

[יד] העוד לנו. למה נעכז על ידך מלשזב, כלום אנו מיחלות לירש מנכסי אבינו כלום זין הזכרים:

טו הֲלוֹא זְכָרִיּוֹת נְזַזְשְׁבֵנוּ לּוּ כִּי מִכְרָנוּ וַיֹּאכַל גָּם-אֲכֹל אֶת-כֶּסֶפְנוּ:
הֲלוֹא זְכָרִיּוֹת נְזַזְשְׁבֵנוּ לּוּ כִּי מִכְרָנוּ וַיֹּאכַל גָּם-אֲכֹל אֶת-כֶּסֶפְנוּ: הֲלֹא נִזְכְּרָאן
אַתְחַשְׁבָּנָא לָהּ אַרְי זַבְנָנָא וְאֲכַל אַף מִיכַל יָת כֶּסֶפְנָא:

[טו] הלא זכריות נחשבנו לו. אפילו זשעה שדרך בני אדם לתת נדוניה לזנותיו זשעת נשואין, נהג עמנו כזכריות כי מכרנו לך זשכר הפעולה: את כספנו. שעכז דמי שכר פעולתך:

טז **כִּי כָל-הָעֵשֶׂר אֲשֶׁר הִצִּיל אֱלֹהִים מֵאֲבֹתָיו כִּנּוּ הוּא וּלְבָנָיו וְעַתָּה כָּל אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים אֵלֶיךָ עֲשֵׂה:** כִּי כָל-הָעֵשֶׂר אֲשֶׁר הִצִּיל אֱלֹהִים מֵאֲבֹתָיו כִּנּוּ הוּא וּלְבָנָיו וְעַתָּה כָּל אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים אֵלֶיךָ עֲשֵׂה: אֲרִי כָּל עוֹתָרָא דִּי אַפְרָשׁ יִי מֵאֲבוּנָא דִּילְנָא הוּא וְדַבְנָנָא וְכַעַן כָּל דִּי אָמַר יִי לְךָ עֲבַד:

[טז] כִּי כָּל הָעֵשֶׂר. כִּי זֶה מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן אֲלֵּא, כְּלוֹמַר מִשַּׁל אֲבִינוּ אִין לְנוּ כְּלוּם, אֲלֵּא מֵהַלִּיל הַקֶּבֶ"ה מֵאֲבִינוּ, שְׁלֵנוּ הוּא: הַצִּיר, לִשׁוֹן הַפְּרִישׁ, וְכֵן כָּל לִשׁוֹן הַלֵּלָה שְׂמַקְרָא לִשׁוֹן הַפְּרָשָׁה, שְׂמַפְרִישׁוּ מִן הַרְעָה וּמִן הָאוֹיֵב:

יז **וַיִּקָּם יַעֲקֹב וַיֵּשֶׂא אֶת-בָּנָיו וְאֶת-נָשָׁיו עַל-הַגְּבוּלִים:** וַיִּקָּם יַעֲקֹב וַיֵּשֶׂא אֶת-בָּנָיו וְאֶת-נָשָׁיו עַל-הַגְּבוּלִים: וְקָם יַעֲקֹב וְנָטַל יָת בְּנוֹהֵי וְיָת נְשׁוּהֵי עַל גְּבוּלָא:

[יז] אֶת בָּנָיו וְאֶת נָשָׁיו. הַקִּדִּים זְכָרִים לְנִקְצוֹת, וְעָשׂוּ הַקִּדִּים נִקְצוֹת לִזְכָּרִים, שְׁנֵאֲמַר וַיִּקָּם עָשׂוּ אֶת נָשָׁיו וְאֶת בָּנָיו וְגו' (בְּרֵאשִׁית לו. ו):

יח **וַיִּנְהַג אֶת-כָּל-מִקְנֵהוּ וְאֶת-כָּל-רֹכְשׁוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ מִקְנֵה קַנְיָנוּ אֲשֶׁר רָכַשׁ בְּפָרָן אַרְם לָבוֹא אֶל-יִצְחָק אָבִיו אַרְצָה כְּנָעַן:** וַיִּנְהַג אֶת-כָּל-מִקְנֵהוּ וְאֶת-כָּל-רֹכְשׁוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ מִקְנֵה קַנְיָנוּ אֲשֶׁר רָכַשׁ בְּפָרָן אַרְם לָבוֹא אֶל-יִצְחָק אָבִיו אַרְצָה כְּנָעַן: וְדַבֵּר יָת כָּל גִּיתוּהֵי וְיָת כָּל קַנְיָנָה דְקָנָא גִיתֵי קַנְיָנָה דִּי קָנָא בְּפָרָן אַרְם לְמִיתֵי לְוֹת יִצְחָק אָבוּהֵי לְאַרְעָא כְּנָעַן:

[יח] מִקְנֵה קַנְיָנוּ. מֵהַ שְׂקִינָה מִלְּאֲנוּ, עֲבָדִים וְשִׁפְחוֹת וְגַמְלִים וְחַמּוֹרִים:

יט **וּלְבָן הַלֶּךְ כִּגְזֵז אֶת-צֹאֲנוֹ וְתַגְנַב רוּחַל אֶת-הַתְּרָפִים אֲשֶׁר לְאֲבִיהָ:** וּלְבָן הַלֶּךְ כִּגְזֵז אֶת-צֹאֲנוֹ וְתַגְנַב רוּחַל אֶת-הַתְּרָפִים אֲשֶׁר לְאֲבִיהָ: וְלָבָן אָוֹל לְמַנּוּ יָת עֵנָה וְנִסְבַּת רַחֵל יָת צִלְמֵנִיא דִּי לְאֲבוּהָא:

[יט] כִּגְזֵז אֶת צֹאֲנוֹ. שְׁתַּן צִיד צִנִּי דַרְךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים צִנִּי וְצִין יַעֲקֹב: וְתַגְנַב רַחֵל אֶת הַתְּרָפִים. לְהַפְרִישׁ אֶת אֲבִיהָ מֵעֲבֹדַת אֲלִילִים נְתַחוּנָה (בִּר עה. ט):

כ **וַיִּגְנַב יַעֲקֹב אֶת-לֶבֶן כְּלָב הָאֲרָמִי עַל-בְּלִי הַגִּיד לוֹ כִּי בָרוּךְ הוּא:** וַיִּגְנַב יַעֲקֹב אֶת-לֶבֶן הָאֲרָמִי עַל-בְּלִי הַגִּיד לוֹ כִּי בָרוּךְ הוּא: וְכַסִּי יַעֲקֹב מִן לָבָא דְלָבָן

דלכן ארמאה על דלא חוי לה ארי אול הוא:

כא ויברח הוא וכל-אשר-לו ויקם ויעבר את-הנהר וישם את-פניו
הר הגלעד: ויברח הוא וכל-אשר-לו ויקם ויעבר את-הנהר וישם את-פניו
הר הגלעד: ואול הוא וכל די לה וקם ועבר ית פרת ושוי ית אפוהי לטורא דגלעד:

כב ויגד ללבן ביום השלישי כי ברחו יעקב: ויגד ללבן ביום השלישי
כי ברחו יעקב: ואתחוא ללבן ביומא תליתאה ארי אול יעקב:

[כב] ביום השלישי. שהרי דרך שלשת ימים היה צניעה:

כג ויקח את-אזניו עמו וירדף אחריו דרך שבועת ימים וידבק אתו
בהר הגלעד: ויקח את-אזניו עמו וירדף אחריו דרך שבועת ימים וידבק
אתו בהר הגלעד: ודבר ית אחוהי עמה וירדף בתרוהי מהלך שבועת יומין ואדבק יתה בטורא
דגלעד:

[כג] את אחיו. קרוציו: דרך שבועת ימים. כל אותן ג' ימים שהלך המגיד להגיד ללבן הלך יעקב
לדרכו, נמצא יעקב רחוק מלבן ששה ימים, וצנעיו השיגו לבן, למדנו שכל מה שהלך יעקב צנעה
ימים, הלך לבן ציוס אחד:

כד ויבא אלהים אל-לבן הארמי בזוכם הלילה ויאמר לו השמר
לך פן-תדבר עם-יעקב מטוב עד-רע: ויבא אלהים אל-לבן הארמי
בזוכם הלילה ויאמר לו השמר לך פן-תדבר עם-יעקב מטוב עד-רע: ואתא
מימר מן קדם יי לות לבן ארמאה בחילמא דליליא ואמר לה אסתמר לך דילמא תמליל עם יעקב
מטב עד ביש:

[כד] מטוב עד רע. כל טובתן של רשעים רעה היא אלל הדדיקים (יבמות ק):

כה וישג לבן את-יעקב ויעקב תקע את-אהלו בהר ולבן תקע את-
אזניו בהר הגלעד: וישג לבן את-יעקב ויעקב תקע את-אהלו בהר ולבן
תקע את-אזניו בהר הגלעד: ואדביק לבן ית יעקב ויעקב פרס ית משכניה בטורא ולבן אשרי

ית אחוהי בטורא דגלעד:

כ ויאמר לבן ליעקב מה עשית ותגנב את-לבבי ותנהג את-בנותי כשבויות זרוב: ויאמר לבן ליעקב מה עשית ותגנב את-לבבי ותנהג את-בנותי כשבויות זרוב: ואמר לבן ליעקב מה עבדת וכסיתא מני ודברתא ית בנתי כשבויות חרפא:

[כ] כשבויות חרב. כל חיל הצא למלחמה קרוי חרב:

כא למה נזיבאת לברוח ותגנב אתי ולא-הגדת לי ואשכחך בשמונה ובשרים בתף ובכנור: למה נזיבאת לברוח ותגנב אתי ולא-הגדת לי ואשכחך בשמונה ובשרים בתף ובכנור: למה אטמרת למיזל וכסיתא מני ולא חוייתא לי ושלחתך פון בחדוא ובתושבחון בתופין ובכנרין:

[כא] ותגנב אתי. גנבת את דעמי:

כב ולא נטשתיני לנשק לבני ולבנותי עתה הסכלת עשוי: ולא נטשתיני לנשק לבני ולבנותי עתה הסכלת עשוי: ולא שבקתני לנשקא לבני ולבנותי כען אספלתא למעבר:

כג יש-לאכל ידי לעשות עמכם רע ואכלהי אביכם אמיש | אמר אכלי לאמר השמר כך מדבר עם-יעקב מטוב עד-רע: יש-לאכל ידי לעשות עמכם רע ואכלהי אביכם אמיש | אמר אכלי לאמר השמר כך מדבר עם-יעקב מטוב עד-רע: אית חילא בידי למעבר עמכון ביש ואלהא דאבוכון ברמשא אמר לי למימר אסתמר לך מלמלא עם יעקב מטב עד ביש:

[כג] יש לאר ידי. יש כח וחיל צידי לעשות עמכם רע. וכל אל שהוא לשון קדש, על סם עוזו ורוצח אוניס הוא:

ל ועתה הלך הלכת פי-נכסף נכספתה לבית אבירך למה גנבת את-אכלהי: ועתה הלך הלכת פי-נכסף נכספתה לבית אבירך למה גנבת את-את-אלהי:

אכהי: וכען מיזל אזלת ארי חמרא חמדתא לבית אבוך למה נסבתא ית דחלתי:

[ל] נכספתה. חמדת, והרצה יש צמקרא נכספה וגם כלתה נפשי (תהלים פה ט), למעשה ידיך חסוק (איוב יד טו):

לא ויען יעקב ויאמר ללבן כי יראתי כי אמרתי פן-תגזל את-בנותיך מעמי: ויען יעקב ויאמר ללבן כי יראתי כי אמרתי פן-תגזל את-בנותיך מעמי: ואתיב יעקב ואמר ללבן ארי דחילית ארי אמרית דילמא תניס ית בנתך מני:

[לא] כי יראתי וגו'. השיבו על ראשון ראשון, שאמר לו ומנהג את צנתי וגו':

לב עם אשר תמצא את-אלהיך לא יזויה נגד אוזינו הכר-לך מיה עמדי וקוז-לך ולא-ידע יעקב כי רזול גנבתם: עם אשר תמצא את-אלהיך לא יזויה נגד אוזינו הכר-לך מיה עמדי וקוז-לך ולא-ידע יעקב כי רזול גנבתם: עם (ב"י אחר) די תשפח ית דחלתך לא יתקים קדם אהנא אשתמודע לך מה דעמי וסב לך ולא ידע יעקב ארי רחל נסיבתהון:

[לב] לא יחיה. ומאותה קללה מתה רחל צדך (ב"י עה ט): מה עמדי משלך:

לג ויבא לבן באהל יעקב | ובאהל לאה ובאהל שתי האמהות ולא מיצא ויצא מאהל לאה ויבא באהל רזול: ויבא לבן באהל יעקב | ובאהל לאה ובאהל שתי האמהות ולא מיצא ויצא מאהל לאה ויבא באהל רזול: ועל לבן במשכנא דיעקב ובמשכנא דלאה ובמשכנא דתרתי לחינתא ולא אשפח ונפק ממשכנא דלאה ועל במשכנא דרחל:

[לג] באהל יעקב. הוא אהל רחל, שהיה יעקב תדיר אללה, וכן הוא אומר בני רחל אשת יעקב, וצולן לא נאמר אשת יעקב: ויבא באהל רחל. כשיאל מאהל לאה חזר לו ללאה רחל קודם שחפש צאהל האמהות, וכל כך למה, לפי שהיה מכיר זה שהיא משמשנית:

לד ורזול לקוזה את-התרפים ותשמים בכר הגמול ותשב עליהם ויביש לבן את-כל-האהל ולא מיצא: ורזול לקוזה את-התרפים ותשמים בכר הגמול ותשב עליהם ויביש לבן את-כל-האהל ולא מיצא: ורחל נסיבת ית

צִלְמַנְיָא וְשׁוֹתֵנּוֹן בְּעֵבִיטָא דְגַמְלָא וּתְיִכַת עֲלֵיהוֹן וּמֹשִׁישׁ לְבָן יֵת כָּל מוֹשְׁבָנָא וְלֹא אִשְׁכַּח:

[לה] כבר הגמל. לשון כרים וכסמות, כתרוממו בעציטא דגמלא, והיא מרדעת העשויה כמין כה, ובעירובין (ט) הקיפופה בעציטין, והן עציטי גמלים, בסט"ו זלע"ז:

וַתֹּאמֶר אֶל-אֲבִיהָ אֶל-יִזְוֹר בְּעֵינַי אֲדֹנָי כִּי לֹא אוֹכֵל לְקוֹם
מִפְּנֵיךָ כִּי-דָרָךְ נְשִׁים לִי וַיִּזְפֹּשׂ וְלֹא מִצָּא אֶת-הַתְּרָפִים: וַתֹּאמֶר אֶל-
אֲבִיהָ אֶל-יִזְוֹר בְּעֵינַי אֲדֹנָי כִּי לֹא אוֹכֵל לְקוֹם מִפְּנֵיךָ כִּי-דָרָךְ נְשִׁים לִי וַיִּזְפֹּשׂ
וְלֹא מִצָּא אֶת-הַתְּרָפִים: וְאִמְרַת לְאֲבוּהָא לֹא יִתְקַף בְּעֵינַי רְבוּנִי אֲרִי לֹא אִפּוּל לְמִיָּקָם מִן קְדָמְךָ
אֲרִי אֲרַח נְשִׁין לִי וּבִלְשׁ וְלֹא אִשְׁכַּח יֵת צִלְמַנְיָא:

וַיִּזְוֹר לְיַעֲקֹב וַיִּרְבַּ בְּלִבָּן וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלִבָּן מִה-פִּשְׁעֵי מִה
זִמְטֵאתִי כִּי דִלְקַת אֲזוּרִי: וַיִּזְוֹר לְיַעֲקֹב וַיִּרְבַּ בְּלִבָּן וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלִבָּן
מִה-פִּשְׁעֵי מִה זִמְטֵאתִי כִּי דִלְקַת אֲזוּרִי: וְתִקַּף לְיַעֲקֹב וַנִּצָּא עִם לְבָן וְאֲתִיב יַעֲקֹב וַאֲמַר
לְלִבָּן מִה חֹבִי מִה סוֹרְחָנִי אֲרִי רְדַפְתָּא בְּתָרִי:

[לא] דלקת. רדפת, כמו על ההרים דלקונו (איכה 7, ט), וכמו מדליק אחרי פלשתים (שמואל-א 4, ט).

כִּי-מִשְׁעֵשֶׁת אֶת-כָּל-כְּלִי מִה-מִצָּאתָּ מִכָּל-כְּלִי-בֵיתְךָ שְׁיִים כֹּה
נָגַד אֲזוּי וְאֲזוּיָךְ וַיִּכְיֹזוּ בֵּין שְׁנֵינוּ: כִּי-מִשְׁעֵשֶׁת אֶת-כָּל-כְּלִי מִה-מִצָּאתָּ
מִכָּל-כְּלִי-בֵיתְךָ שְׁיִים כֹּה נָגַד אֲזוּי וְאֲזוּיָךְ וַיִּכְיֹזוּ בֵּין שְׁנֵינוּ: אֲרִי מִשְׁשַׁתָּא יֵת כָּל מְנִי
מִה אִשְׁכַּחְתָּא מִכָּל מְנִי בֵיתְךָ שְׁיִי הַכָּא אֲחִי וְאֲחִיד וַיִּכְיֹחוֹן בֵּין תְּרוּנָא:

[לב] ויוביחו. ויצררו עם מי הדין, אפרובי"ר זלע"ז:

זֶה עֲשָׂרִים שָׁנָה אֲנֹכִי עֹמֵךְ רֹזְכִיךָ וְעַזְיָךְ לֹא שָׁכְלוּ וְאִילֵי צְאֲנָךְ
לֹא אִכְלֵתִי: זֶה עֲשָׂרִים שָׁנָה אֲנֹכִי עֹמֵךְ רֹזְכִיךָ וְעַזְיָךְ לֹא שָׁכְלוּ וְאִילֵי צְאֲנָךְ
לֹא אִכְלֵתִי: דְּנָן עֶסְרִין שָׁנִין אֲנָא עֹמֵךְ רַחֲלִיד וְעַזְיָךְ לֹא אֲתַבִּילוּ וְדַכְרִי עֲנָךְ לֹא אִכְלִית:

[לח] לא שכלו. לא הפילו עיצורם, כמו רחם משכיל (הושע ט, ט), תפלג פרתו ולא תשכל (איוב כה, י); ואילי צאנך. מכאן אמרו (בבא קמא סה), איל בן יומו קרוי איל, שאם לא בן מה שצחו, אילים לא אכלו אצל כבשים אכל, אם בן גולן הוא:

לט טרפה לא-הבאתי אליך אנכי אוֹפֵנָה מִיְדֵי תִבְקֵשָׁה גְנֵבְתִי
 יום וּגְנֵבְתִי לִילָה: טרפה לא-הבאתי אליך אנכי אוֹפֵנָה מִיְדֵי תִבְקֵשָׁה
 גְנֵבְתִי יום וּגְנֵבְתִי לִילָה: דְתִבְרִיא לֹא אִתִּיתִי לוֹתֵךְ דְהוּת שְׁנִיא מִמְּנִנָא מְנִי אֵת בְּעֵי לֹה
 נְטָרִית בִּימְמָא וּנְטָרִית בְּלִילָיא:

[לט] טרפה. על ידי ארי וזאב: אנכי אחשנה. לשון קולע צאצן אל השערה ולא יחטא (שופטים כ, טו),
 אני וצני שלמה חטאים (מלכים א, ב, א), חסרים, אנכי אחסרנה, אם חסרה, חסרה לי, שמדי תצקשנה:
 אנכי אחשנה. תרגומו דהות שגיל ממנינא, שהיתה נפקדת ומחוסרת, כמו ולא נפקד ממנו איש
 (במדבר לא, ט), תרגומו ולא שגא: גנבתי יום וגנבתי לילה. גנובת יום או גנובת לילה הכל שלמתי:
 גנבתי. כמו רצתי צגים שרתי צמדיות (איכה א, א), מלאתי משפט (ישעיה א, כ), אהבתי לדוש (השע י, א):

מ הִיִּיתִי בַיּוֹם אֲכַלְנִי זֹרֵב וְקָרָח בְּלִילָה וְתַגֵּד שְׁנֵתִי מִעֵינַי: הִיִּיתִי
 בַיּוֹם אֲכַלְנִי זֹרֵב וְקָרָח בְּלִילָה וְתַגֵּד שְׁנֵתִי מִעֵינַי: הוּוִיתִי בִימְמָא אֲכַלְנִי שְׂרָבָא וּגְלִידָא
 (תה) נחית עלי בליליא ונגד שנתני מעיני:

[מ] אכלני חרב. לשון אש אוכלה: וקרח. כמו משליך קרחו (תהלים קמו, י), תרגומו גלילא: שנתני.
 לשון שינה:

מא זֶה-לִּי עֲשָׂרִים שָׁנָה בְּבֵיתְךָ עַבְדְּתִיךָ אַרְבַּע-עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּשֵׂתִי
 בְּנִתְיָךְ וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּצֹאנְךָ וְתוֹכַף אֶת-מִשְׁכַּרְתִּי עֲשֶׂרֶת בָּנִים: זֶה-לִּי
 עֲשָׂרִים שָׁנָה בְּבֵיתְךָ עַבְדְּתִיךָ אַרְבַּע-עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּשֵׂתִי בְּנִתְיָךְ וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּצֹאנְךָ
 וְתוֹכַף אֶת-מִשְׁכַּרְתִּי עֲשֶׂרֶת בָּנִים: דְנָן לִי עֲשְׂרִין שְׁנִין בְּבֵיתְךָ פְּלַחְתְּךָ אַרְבַּע עֲשָׂרִי שְׁנִין
 בְּתַרְמִין בְּנִתְךָ וְשֵׁת שְׁנִין בְּעַנְךָ וְאַשְׁנִיתָא יָת אַגְרִי עֲשֶׂר זְמַנִּין:

[מא] ותחלף את משכרתי. היית משנה תנאי שצינינו, מנקוד לטולא, ומעקודים לצרודים:

מב לוֹלֵי אֱלֹהֵי אָבִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וַפֹּזֵד יִצְחָק הָיָה לִּי כִּי עָתָה
 רִיקָם שְׁלוֹחֲתַי אֶת-עֵינַי וְאֶת-יָדַי כִּפְּי רֵאָה אֱלֹהִים וַיּוֹכֹז אֲמוֹשׁ:
 לוֹלֵי אֱלֹהֵי אָבִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וַפֹּזֵד יִצְחָק הָיָה לִּי כִּי עָתָה רִיקָם שְׁלוֹחֲתַי
 אֶת-עֵינַי וְאֶת-יָדַי כִּפְּי רֵאָה אֱלֹהִים וַיּוֹכֹז אֲמוֹשׁ: אִילוּלָא פּוֹן אֱלֹהָה דְאַבָּא אֱלֹהָה
 דְאַבְרָהָם וְדִדְחִיל לֹה יִצְחָק הָוָה בְּסַעְדֵי אַרִי כְעַן רִיקָן שְׁלַחְתַּנִּי יָת עַמְלֵי וְיָת לִיאוֹת יְדֵי גְלִי קָדָם

יז ואזכח ברמזשא:

[מב] ופחד יצחק. לא ראה לומר אלהי יצחק, שאין הקצ"ה מייחד שמו על הדקיקים צחייהם, ואף על פי שאמר לו בלחמו מנאחר שבע אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק, בשביל שכהו עיניו והרי הוא כמת, ויעקב נתיירא לומר ואלהי, ואמר ופחד: ויובח. לשון תוכחה הוא, ולא לשון הוכחה הוא:

שביעי מנ **ויען לבן ויאמר אל-יעקב הבנות בנותי והבנים בני והצאן צאני וכל אשר-אתה ראה לי-הוא ולבנותי מה-אעשה לאלה היום או לבניהן אשר ילדו:** ויען לבן ויאמר אל-יעקב הבנות בנותי והבנים בני והצאן צאני וכל אשר-אתה ראה לי-הוא ולבנותי מה-אעשה לאלה היום או לבניהן אשר ילדו: ואתיב לבן ואמר ליעקב בנתא בנתי ובניא בני וענא עני וכל די את חזי דילי הוא ולבנתי מה אעביד לאלין יומא דין או לבניהן דילידן:

[מג] מה אעשה לאלה. איך תעלה על לבי להרע לה:

מד **ועתה לכה זכרתה ברית אני ואתה והיה לעד ביני ובינך:** ועתה לכה זכרתה ברית אני ואתה והיה לעד ביני ובינך: וכען אתא נגור קים אנא ואת יהי לסהיד ביני ובינך:

[מד] והיה לעד. הקצ"ה:

מה **ויקחו יעקב אבן וירימה מצבה:** ויקחו יעקב אבן וירימה מצבה: ונסיב יעקב אבנא וזקפה קמא:

מו **ויאמר יעקב לאוזיו לקטו אבנים ויקחו אבנים ויעשו גל ויאכלו שם על-הגל:** ויאמר יעקב לאוזיו לקטו אבנים ויקחו אבנים ויעשו גל ויאכלו שם על-הגל: ואמר יעקב לאחוזיהי לקוטו אבניו ונסיבו אבניו ועבדו דגורא ויאכלו תמן על דגורא:

[מו] לאחיו. הם בניו (בר עה יט), שהיו לו אחים, נגשים אליו לזרה ולמלחמה:

מז **ויקרא-לו לבן יצר שהדותא ויעקב קרא לו גלעד:** ויקרא-לו לבן

יָגַר שֶׁהָרִיתָ וַיַּעֲקֹב קָרָא כִּי גִלְעָד: וקרא לה לבן יגד שהדותא ויעקב קרא לה גלעד:

[מז] יגד שהדותא. תרגומו של גלעד:

וַיֹּאמֶר לְבֶן הַגָּל הַזֶּה עַד בֵּינִי וּבֵינְךָ הַיּוֹם עַל-כֵּן קָרָא שְׁמוֹ גִלְעָד: ויאמר לבן הגל הזה עד ביני ובינך היום על-כן קרא שמו גלעד: ואמר לבן דגורא הדין סהיד ביני ובינך יומא דין על כן קרא שמה גלעד:

[מח] (ע"ב קרא שמו) גלעד. גל עד:

וְהַמִּצְפָּה אֲשֶׁר אָמַר יִצְחָק יְהוּהָ בֵּינִי וּבֵינְךָ כִּי נָסַתָּ אִישׁ מִרְעֵהוּ: והמצפה אשר אמר יצחק יהוה ביני ובינך כי נסתר איש מרעהו: והמצפה אשר אמר יצחק יהוה ביני ובינך כי נסתר איש מרעהו: וסכותא די אמר יסך מימרא דין ביני ובינך ארי נתכפי גבר מחברה:

[מט] והמצפה אשר אמר וגו'. והמלפס אשר זהר הגלעד, וכמו שנאמר ויעצר את מלפס גלעד (שופטים יא, כט), ולמה נקרא שמה מלפס, לפי שאמר כל אחד מהם לחצרו, יכף ה' ביני ובינך אם תעבור את הצרית: כי נסתר ולא נראה איש את רעהו:

וְאִם-תִּעַנֶּה אֶת-בְּנֹתַי וְאִם-תִּקְחוּ נָשִׁים עַל-בְּנֹתַי אִין אִישׁ עִמָּנֹו רְאֵה אֱלֹהִים עַד בֵּינִי וּבֵינְךָ: אם תענה את-בנותי ואם-תקחו נשים על-בנותי אין איש עמנו ראה אלהים עד ביני ובינך: אם תעני ית בנותי ואם תסב נשין על בנותי לית אנש עמנא חזי מימרא דין סהיד ביני ובינך:

[נ] בנותי בנותי. צ' פעמים, אף צלה וזלפה צנותיו היו מפלגש: אם תענה את בנותי. למנוע מהן עונת תשמיש (יומא עו):

וַיֹּאמֶר לְבֶן לְיַעֲקֹב הַזֶּה | הַגָּל הַזֶּה וְהַזֶּה הַמִּצְפָּה אֲשֶׁר יָרִיתִי בֵּינִי וּבֵינְךָ: ויאמר לבן ליעקב הזה | הגל הזה והזה המצפה אשר יריתי ביני ובינך: ואמר לבן ליעקב הא דגורא הדין והא קמתא די אקומית ביני ובינך:

[נא] יריתי. כמו ירה צים, כזה שהוא יורה החץ:

עַד הַגָּל הַזֶּה וְעַד הַמִּצְפָּה אִם-אֲנִי לֹא-אֶעְבֵּר אֲלֶיךָ אֶת-הַגָּל

הַיְהִי וְאִם-אֲתָה לֹא-תַעֲבֹר אֵלַי אֶת-הַגָּל הַזֶּה וְאֶת-הַמִּצְבֵּה הַזֶּה לְרַעָה: עַד הַגָּל הַזֶּה וְעַד הַמִּצְבֵּה אִם-אֲנִי לֹא-אֵעֲבֹר אִלֶּיךָ אֶת-הַגָּל הַזֶּה וְאִם-אֲתָה לֹא-תַעֲבֹר אֵלַי אֶת-הַגָּל הַזֶּה וְאֶת-הַמִּצְבֵּה הַזֶּה לְרַעָה: סְהִיד דְגוּרָא הֲרִין וְסְהִידָא קַמָּא אִם אֲנָא לֹא אֵעֲבֹר לְוַתְךָ יַת דְגוּרָא הֲרִין וְאִם אַתְּ לֹא תַעֲבֹר לְוַתִּי יַת דְגוּרָא הֲרִין וְיַת קַמְתָּא הֲרָא לְבִישׁוּ:

[נג] אִם אֲנִי הֲרִי אִם מַשְׁמַשׁ צִלְשׁוֹן אֲשֶׁר, כְּמוֹ עַד אִם דְּצִרְתִּי דְצִרִי (צִרְאִשִׁית כד, ג): לְרַעָה. לְרַעָה אִי אַתָּה עוֹצֵר, אֲצִל אַתָּה עוֹצֵר לְפִרְקַמְטִיָּא (צ"ר עז, טו):

בַּיְהִי אֲבִרְהֵם וְאֲבִרְהִי נְזוּזוֹר יִשְׁפָטוּ בֵּינֵינוּ אֱלֹהֵי אֲבִיהֵם וְיִשְׁבַּע יַעֲקֹב בְּפָנֵי אָבִיו יִצְחָק: אֱלֹהֵי אֲבִרְהֵם וְאֲבִרְהִי נְזוּזוֹר יִשְׁפָטוּ בֵּינֵינוּ אֱלֹהֵי אֲבִיהֵם וְיִשְׁבַּע יַעֲקֹב בְּפָנֵי אָבִיו יִצְחָק: אֱלֹהֵי דְאַבְרָהָם וְאַלְהֵי דְנְחֹר יְדוּנֹן בֵּינָא אֱלֹהֵי דְאַבְוֵהוּן וְקִיִּים יַעֲקֹב בְּדִרְחִיל לֵה אֲבִוְהִי יִצְחָק:

[נג] אֱלֹהֵי אֲבִרְהֵם. קִדְשׁ (סס טו): וְאַלְהֵי נְחֹר. חוּלִי: אֱלֹהֵי אֲבִיהֵם. חוּלִי:

וַיִּזְבְּחַן יַעֲקֹב זִבְחֵן בְּהַר וַיִּקְרָא לְאֹזְנוֹ לְאֶכְל-לֶחֶם וַיֹּאכְלוּ לֶחֶם וַיִּכְלִינוּ בְּהַר: וַיִּזְבְּחוּ יַעֲקֹב זִבְחוֹ בְּהַר וַיִּקְרָא לְאֹזְנוֹ לְאֶכְל-לֶחֶם וַיֹּאכְלוּ לֶחֶם וַיִּכְלִינוּ בְּהַר: וְגַבְסֵי יַעֲקֹב נִבְסְתָא בְּטוּרָא וְקָרָא לְאֹחוּהִי לְמִיכָל לְחֵמָא וְאָכְלוּ לְחֵמָא וּבִיתוֹ בְּטוּרָא:

[נד] וַיִּזְבַּח יַעֲקֹב זִבְחָא. שְׁחַט צִהְמוֹת לְמַשְׁתֵּה: לְאַחִיו. לְאוֹסְצִיו שַׁעֲס לְבָן: לְאַבְלָא חַם. כֹּל דְצִר מֵאֲכָל קְרוֹי לַחַס, כְּמוֹ עַד לַחַס רַב (דְּמִלָּא ה, ו), נִשְׁחִיתָה עַן צִלְחַמְנו (יִרְמִיָּה יא, יט):

מִפְטִיר לֵב « וַיִּשְׁכַּם לָבָן בַּבֶּקֶר וַיִּנְשֵׁק לְבָנָיו וּלְבָנוֹתָיו וַיִּבְרַךְ אֶתְהֵם וַיִּבְרַךְ וַיִּשָּׁב לָבָן לְמִקְמוֹ: וַיִּשְׁכַּם לָבָן בַּבֶּקֶר וַיִּנְשֵׁק לְבָנָיו וּלְבָנוֹתָיו וַיִּבְרַךְ אֶתְהֵם וַיִּבְרַךְ וַיִּשָּׁב לָבָן לְמִקְמוֹ: וַאֲקֹדֶם לָבָן בַּצִּפְרָא וַנְשֵׁק לְבָנוּהִי וּלְבָנְתָהּ וּבְרִיךְ יַתְחַן וְאוּל וַתֵּב לָבָן לְאַתְרָהּ:

ב וַיַּעֲקֹב הֲלַךְ לְדִרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ-בּוֹ מִלְּאֲכֵי אֱלֹהִים: וַיַּעֲקֹב הֲלַךְ לְדִרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ-בּוֹ מִלְּאֲכֵי אֱלֹהִים: וַיַּעֲקֹב אִזְל לְאַרְחָה וְעִרְעוּ בַּה מִלְּאֲכֵי דִי:

[ב] וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מִלְּאֲכֵי אֱלֹהִים. מִלְּאֲכִים שֶׁל אֲרֶץ יִשְׂרָאֵל צִאוּ לְקִרְחָתוֹ, לְלוֹתוֹ לְאֲרֶץ:

ג וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאִים מִיְהוָה אֱלֹהִים זֶה וַיִּקְרָא שֵׁם-הַמָּקוֹם
הַהוּא מִיְהוָה: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאִים מִיְהוָה אֱלֹהִים זֶה וַיִּקְרָא שֵׁם-הַמָּקוֹם
הַהוּא מִיְהוָה: וַאֲמַר יַעֲקֹב כִּד חֲזוֹנוֹן מִשְׁרִיתָא מִן קֳדָם יי דין וקרא שְׁמָא דְאַתְרָא הַהוּא מִחֲנַיִם:

פפפ

[ג] מחננים. שתי מחנות, של חוּלָה לַאֲרֶץ שְׂבָאוּ עִמּוֹ עַד כַּאן. ושל אֲרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׂבָאוּ לְקִרְאָתוֹ (כ"ד עה.
י - תנחומא וישלח א): חסלת פרשת ויאל:

שנים מקרא ואחד תרגום עם פירוש רש"י
בראשית ל"ב ג'ג

ל"ט